

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Bakalářská práce

2014

Eliška Černá

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Eliška Černá

Subkultura graffiti ve stínu Prahy

Bakalářská práce

Praha 2014

Autor práce: **Eliška Černá**

Vedoucí práce: **Mgr. Tomáš Čížek**

Rok obhajoby: 2014

Bibliografický záznam

ČERNÁ, Eliška. *Subkultura graffiti ve stínu Prahy*. Praha, 2014. 44 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Tomáš Čížek.

Abstrakt

Práce se zabývá problematikou subkultury graffiti na malém městě. Je zde na ni nahlíženo jako na subkulturu mládeže se všemi jejími aspekty. Subkultura nabízí možnost konstrukce vlastní identity v těžko uchopitelném období dospívání. Graffiti bývá řazeno mezi jeden ze čtyř, potažmo pěti elementů hip-hopu. V teoretické části najdeme vymezení pojmů, historii graffiti, jeho přechod z periferie společnosti do středního proudu, od domény sociálně vyloučených až po umělce vystavující v galeriích. Tyto pohyby nutně zanechaly na graffiti scéně nesmazatelné stopy, které od průkopnických začátků proměnily graffiti scénu až do podoby, kterou známe dnes. Neodmyslitelnou složkou graffiti je jeho ilegální část, která vyvolává nevoli v řadách představitelů a některých obyvatel měst a přesto je pro aktivní writery nutnou. Pro některé je dokonce nutným zlem, aby byli respektováni komunitou. Jsou však různé prostředky, jak nelegální složku zmírnit a nabídnout přijatelnou alternativu v podobě legálních ploch. V teoretické části nalezneme bohatou historii Mělnického graffiti a jejich hybatelů, je zde vymezeno postavení jedince ve skupině neboli crew a v rámci samotné subkultury. Dále je zde objasněn postoj vůči ikonám graffiti a ženám, aktivním writerkám.

Abstract

This thesis focuses on the issue of graffiti subculture in towns. It is considered as a subculture of young people with all its aspects. A subculture offers an opportunity to build one's own identity during the difficult period of growing up. Graffiti is considered as one of the basic elements of hip hop. First part of the thesis explains the main phrases, describes the history of graffiti and its shift from periphery of the society to mainstream, from the socially excluded to artists whose paintings hang in the galleries. These changes have inevitably shaped the graffiti scene to the form we currently know. Inseparable is the illegal form of graffiti which is frowned upon by many people. It is however the necessary evil for many active writers in order to be acknowledged by the community. There are various solutions for eliminating the illegal form and dedicate some space to graffiti. The theoretical part describes history of graffiti in the city of Melnik and its main protagonists. It also defines ones status in a group (crew) and in the subculture itself, attitude to graffiti's icons and active women writers.

Klíčová slova

Graffiti, subkultura, ilegalita, writer, crew, styl, gender, legitimita

Keywords

Graffiti, subculture, illegality, writer, crew, style, gender, legitimacy

Rozsah práce: 64 880 znaků

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Rovněž prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. 5

Eliška Černá

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Tomáši Čížkovi za věcné připomínky a za trpělivost.

Institut sociologických studií
Projekt bakalářské práce

PŘEDPOKLÁDANÝ NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE:

Graffiti scéna na Mělníku.

DIPLOMANT: Eliška Sálová

KONZULTANT: Mgr. Tomáš Čížek

1. Vymezení předmětu zkoumání a strukturace výzkumného tématu

Téma veřejného prostoru a jeho využití, je v dnešní době aktuální a to nejen ve velkých městech. Balancování na hraně zákona a adrenalin s tím přicházející, je pro mnohé náplní života. Středem zájmu mé práce bude mapování stávající situace na Mělníku a také motivy členů graffiti subkultury vedoucí k těmto projevům sebe sama.

2. Teoretická východiska

Základní pojem s kterým budu pracovat je graffiti. Graffiti není vždy jednoznačně definováno. Graffiti je druh psaného výtvarného projevu spočívající ve vytvoření grafického díla zejména pomocí sprejových barev nebo pomocí fixů, leptání či škrábání.¹ Většinou se o graffiti hovoří v souvislosti se specifickými výtvoři lidí, kteří se označují za writery či sprejery a tvoří značně heterogenní subkulturu.²

Výchozími teoriemi budou teorie deviantního chování.

3. Cíle bakalářské práce

Cílem této bakalářské práce je zmapovat situaci na Mělníku, speciálně z pohledu komunity samotných „writerů“. Bude mě zajímat, jaké motivy vedou tyto lidi, k takovému druhu projevu ve veřejném prostoru. Jaké jsou jejich postoje k ilegality věci a jak vnímají pohled na graffiti v průběhu posledních 10 let.

4. Výzkumné otázky a hypotézy

Jaké jsou motivace ke graffiti tvorbě?

1 SEKOT, Aleš a Lukáš URBAN. Úvod do sociální patologie: uvedení do problematiky. vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 193 s. ISBN 978-802-1052-611.

2 SMOLÍK, Josef. Subkultury mládeže: uvedení do problematiky. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 281 s. ISBN 978-802-4729-077.

Jak vnímají svou tvorbu?

Jaký vliv na ně má jejich tvůrčí skupina či zda tvoří sami?

Jak se staví k vědomému porušování zákona?

5. Metody a prameny

Zvolila jsem metodu případové studie, budu se totiž zajímat o úzkou skupinu lidí, o komunitu. Výběr případů provedu pomocí metody „sněhové koule“, kdy zahájím rozhovor s jedním z členů komunity a pokusím se získat i další. Pokusím se zmapovat alespoň jednu tvůrčí skupinu, neboli crew.

6. Předpokládaná struktura bakalářské práce

- 1) Úvod
- 2) Teoretická východiska
- 3) Metody
- 4) Deskriptivní část
- 5) Analytická část
- 6) Závěry

7. Základní literatura k tématu

DUBSKÝ, J., URBAN, L. *Sociální deviace*. Praha: PA ČR Katedra společenských věd, 2005. 176 s. ISBN 80-7251-202-1.

KUBITA, J. *Opravdové umění města nehyzdí, brání tvorbu sprejeři*. Lidové noviny, 9. února 1998. 30 s. ISSN 1213-1385.

OVERSTREET, M. *In Graffiti We Trust (Velká kniha o graffiti)*. Praha: Mladá Fronta, 2006. 232 s. ISBN 80-204-1325-1.

SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 281 s. ISBN 978-802-4729-077.*

MUNKOVÁ, G. *Sociální deviace*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0279-2.

KOLÁŘOVÁ, M. *Revolta stylem. Hudební subkultury mládeže v České republice*. Praha: Slon, 2011. ISBN 978-80-7419-060-5.

Obsah

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM.....	5
PROHLÁŠENÍ.....	7
PODĚKOVÁNÍ.....	8
OBSAH.....	1
ÚVOD.....	2
1. TEORETICKÁ ČÁST.....	4
1.1 Subkultura.....	4
1.1.1 Konstrukce identity.....	6
1.1.2 Gender v subkulturách mládeže.....	7
1.1.3 Hiphopová subkultura.....	8
1.2 Graffiti.....	10
1.2.1 Charakteristika graffiti subkultury.....	10
1.2.2 Historie a vznik graffiti ve světě.....	12
1.2.3 Historie graffiti v České republice.....	12
2. PRAKTICKÁ ČÁST.....	16
2.1 Metody, cíle a průběh výzkumu.....	16
2.2 Tak to bylo, tak to je, aneb historie graffiti na Mělníku.....	18
2.3 Prostředí a jeho vliv na jedince v přístupu ke graffiti.....	21
2.4 Crew a styl.....	22
2.4.1 Graffiti a hiphop.....	26
2.5 Legalita versus ilegalita.....	27
ZÁVĚR.....	29
POUŽITÁ LITERATURA.....	32
SNYDER, J. GREGORY. GRAFFITI LIVES: BEYOND THE TAG IN NEW YORK'S URBAN UNDERGROUND. NEW YORK: NEW YORK UNIVERSITY PRESS, 2009. 241 S. ISBN 978-0-8147-4045-3.....	33
SEZNAM PŘÍLOH.....	34
PŘÍLOHY.....	35
PŘÍLOHA Č.1: FOTOGRAFIE GRAFFITI NA MĚLNÍKU (FOTOGRAFIE).....	35

Úvod

Jako téma své práce jsem si vybrala problematiku graffiti. Jeho vznik se datuje na konec 60. let 20. století do New Yorku. Původní myšlenkou bylo pouhé vymezení a signifikace území a to proto, že společnost v USA je v porovnání s tou naší více segmentovaná díky rasovým a jiným předsudkům. Hiphopová kultura a dle některých zdrojů z ní vycházející graffiti, byla výsadou obyvatel na okraji společnosti, a to zejména těch černé pleti. K nám se tento fenomén dostal až po roce 1989 s příchodem kapitalismu. Nemá zde proto příliš dlouhou tradici a rovněž sociální složení writerů³ se liší od původního Amerického modelu. I přes krátkou tradici graffiti v ČR se o jeho popis pokoušelo mnoho publikací, zejména však z historického hlediska. Sbíрка sociologických prací na toto téma, zaměřující se na české prostředí, je nepočtená a založená nejčastěji na zájmu studentů, oproti studiím již uznávaných odborníků.

Dnes se setkáváme s posunem tohoto minoritního proudu lidské činnosti do proudu středního. Ti nejlepší dokonce svá díla vystavují v galeriích a tím je graffiti zprostředkováváno široké veřejnosti a každý dnes tuší, že něco takového existuje. V postoji k tomuto posunu se jednotliví writeři rozcházejí. Často však, i přes značnou propagaci graffiti, dochází v očích veřejnosti k jeho záměně za street art.⁴

Vzhledem k mladosti zkoumání této problematiky není překvapivé, jak málo prostoru je dáváno v odborných publikacích, zabývajících se českou graffiti scénou, jiným městům než Praze. Je zřejmé, že Praha bude městem z tohoto pohledu nejobsažnějším. Jedno město, i když největší, však netvoří scénu v celorepublikovém měřítku, častěji se právě tvůrci z malých měst musí snažit více, aby byli vidět a vydobyli si respekt v širším okruhu, než jaké nabízí jejich domovské město. Velikost města není směrodatným indikátorem pro kvalitu, historii a pestrost scény. Dle Martiny Overstreet dokonce začala historie graffiti v Brně až v roce 1996, tedy šest let po hlavním městě, a to se jedná o druhé největší město v České republice. Pro mě jako pro jednotlivce bez kontaktů, by byl popis té pražské, tak mohutné a diversifikované scény, příliš náročný.

Vzhledem k tomu, že cílem mé práce není sestavit historii graffiti v České republice, o níž již bylo napsáno mnoho, nýbrž popsat fungování subkultury a skupiny a

³ Člověk, který maluje graffiti

⁴ Jakékoliv umění vystavované na ulici, v kterém nehraje roli stylizace písma

jejich vývoj od pádu železné opony až po současnost, zvolila jsem si mně dobře známé prostředí a tedy mé rodné město Mělník, který se nachází jen 35 kilometrů od Prahy a její vliv je na něm velmi patrný ve všech sférách lidského konání a tedy i v graffiti. Jedná se o ideální lokalitu, která prošla všemi stádii vývoje graffiti v Čechách. Od úplných pionýrských začátků, přes zlaté období a rozmach graffiti, kdy téměř každý chtěl zanechat svou stopu na zdech měst, až po dnešní stav úpadku a zpřísněných represních opatření. Další z podstatných důvodů pro volbu lokality, je má znalost terénu, která pramení z dlouholetého pobytu v tomto místě a rovněž příslib jednoho z mých přátel o pomoci dostat se na území, které by mi jinak mohlo zůstat utajeno. Graffiti v pravém slova smyslu je činností nelegální a jeho tvůrci jsou stále ostražiti před hrozbou vyzrazení jejich identit a činů. O to více je důležitá důvěra k výzkumníkovi, že jejich citlivé informace nepoputují dále. Snadný přístup do terénu a reprezentativnost vzorku jsou tedy hlavními důvody pro volbu lokality.

Budu se tedy snažit porozumět motivům, normám, postojům a cílům členů dané subkultury a to pomocí zkoumání uvnitř subkultury a vedení rozhovorů zabývajících se touto problematikou. V tomto jsem inspirována například pohledem chicagské školy. Důležité jsou pro mě hlavně významy, které svým aktivitám přiřkládají samotní členové.

Od své práce si slibuji, že se mi podaří zmapovat problematiku v dané lokalitě a že lépe porozumím motivům, které vedou k takovéto činnosti. Rovněž bych ráda poukázala na to, že nejen velká města mají svou tradici v subkultuře graffiti, ale že i malé město jako je Mělník, má v této oblasti co nabídnout.

1. Teoretická část

1.1 Subkultura

Chci-li se zabývat pojmem subkultura, musím nejprve vymežit kulturu jako takovou. Subkultura je totiž podskupinou kultury, jak již předpona sub- napovídá. Často bývá dávana i jako pojem postavený do opozice ke slovu kultura. Zůstala bych však u chápání subkultury jakožto podskupiny kultury. Kultura je složitým souborem sdílených přesvědčení, hodnot a pojmů, který skupině umožňuje nacházet smysl života a dává návod jak žít [Fay 2002: 73-74]. Z tohoto vyplývá, že není možné konstruovat subkulturu bez znalosti kulturních znaků a norem majoritní společnosti.

Prvním sociologickým směrem věnujícím se subkulturám byla chicagská škola, která se zabývala prostředím města. Toto prostředí nechává více možností rozvoje různým kriminálním živlům a jevům z okraje společnosti. Byly to tedy skupiny vymykající se normě. Chicagská škola se pokoušela subkultury poznávat zevnitř a porozumět jejich vnímání světa [Kolářová 2011: 18]. Naproti tomu Talcott Parsons o subkulturách smýšlel jako o deviantní části společnosti [Kolářová 2011: 19].

Další výraznou školou věnující se studiu subkultur je birminghamská škola kulturálních studií, která se věnovala subkulturám 70. let 20. století v Anglii. Zabývali se subkulturami skinheads, punk a mods a to zejména jako protikladu k hegemonii společnosti. Tito výzkumníci využívali sémiotickou analýzu a subkultury četli jako text či znak [Kolářová 2011: 19-20]. Což může výzkumníka dosti oddálit od pravé podstaty subkultur, kterou jim přikládají její členové.

Pro mě je však důležitý post-subkulturní pohled na věc, žijeme v době postmoderní, jak ji nazval Lyotard a spousta pohledů na společnost je již překonáno. Období post-subkultur, se primárně vymezuje vůči birminghamské škole. Nově je tedy důležité brát v úvahu významy, které sami členové subkultury svému jednání přisuzují. Ne vždy jsou všichni členové subkultury ze stejné třídní vrstvy. Je nutno brát existenci možnosti mobility mezi subkulturami, hranice nemusí být nepropustné. Objevuje se zde i názor, že dominantní kultura zaštiťující většinu, již neexistuje a jsou jen různé druhy životních stylů, a proto není třeba pojmu subkultura používat [Kolářová 2011: 23-25]. Já se však v textu budu i nadále držet pojmu subkultury, jakožto skupiny lidí

vyznačující se specifickým stylem, znaky, hierarchií a komunikací odlišující se od majoritní kultury a jejích norem.

Pojem subkultura není snadno definovatelný a odborníci se přou o jednoznačné pojmenování. Pokusím se tedy z mě dostupných informací sepsat, co to vlastně subkultura znamená. Je nutno podotknout, že pojem subkultura je vědeckým konstruktem a jako takový je naplňován hodnotami, které do něj výzkumníci vkládají. Rovněž je náš pohled ovlivněn „desociologizací“ pojmu a jeho hojném využívání ve sdělovacích prostředcích a každodenním životě [Kolářová 2011: 15]. Tímto je pojem stále živý a tvárný a lze jej chápat různými způsoby.

Definice subkultury, jak je shrnula Kolářová: Asi nejjednodušší a nejznámější vysvětlení je, že subkultura je podkategorií kultury, důležité je však brát ohled na to, že může přesahovat hranice státu a národa [Kolářová 2011: 15]. To platí i v případě graffiti, které vzniklo v USA a postupně se rozšířilo do Evropy a celého světa. „*Subkultura se svým vymezením v realitě blíží pojmu komunita či skupina. Thornton považuje subkultury za skupiny lidí, kteří mají něco společného (například sdílejí problém, zájem, činnost), což je odlišuje významně od členů jiných sociálních skupin.*“ [Gelder a Thornton in Kolářová 2011: 15] Subkulturu můžeme chápat také jako volbu životního stylu. V prvních výkladech byly kultury považovány za skupiny ze dna společnosti [Kolářová 2011: 15]. Což se s pojmem volby nemusí vždy spojovat. V souvislosti se subkulturou se rovněž objevuje pojem scéna, který je chápán z širšího hlediska a zahrnuje různé pozice ve skupině, které nakonec vytvářejí celek [Kolářová 2011: 16]. „*Subkultury charakterizuje styl (specifický styl, tanec, hudba, oblečení, jídlo, změny těla apod.), kterému členové subkultur přiřkládají specifický význam a který zároveň pomáhá definovat hranice vůči jiným subkulturám a uskupením vně subkultury.*“ „*Subkultury se vyznačují odporem a resistencí.*“ [Williams in Kolářová 2011: 16] Často to bývá resistance, vůči rodičům a jiným autoritám [Williams in Kolářová 2011: 16]. Subkultury mají určité teritoriální území, může se jednat o ulice, kluby, podniky, stanice metra a jiné. Dnes v době internetu se objevují i tematicky zaměřené stránky a fanziny. Mohou mít samozřejmě i translokální charakter. „*Subkultury se setkávají se společenskou reakcí, často i s represí a cenzurou.*“ [Kolářová 2011: 17] „*Subkultury se podílejí na vytváření identity, přičemž kladou důraz na autenticitu, kterou definují v protikladu k hlavnímu proudu, tzv. mainstreamu a k procesu, při kterém dochází k přeměně objektů příp. osob v prostředek směny, k tzv.*

komodifikaci. Zároveň vytvářejí distinkce mezi identitami vlastních členů a tím se sami vnitřně strukturují, formují vnitřní hierarchie. “[Kolářová 2011: 17]

„(Cohen 1955a, b) užívá v souvislosti se subkulturami pojem referenční rámec (frame of reference). Tento pohled se vztahuje k pohledu jedince (v subkultuře) na dění okolo něj. Referenční rámec je tedy souborem hodnot, které jedinec uznává a které odmítá, stejně jako způsobů, jak dosáhnout určitých cílů a překonat překážky, s nimiž se setkává.“ [Cohen 1955 in Smolík 2010: 33] Často dochází k interakcím mezi životními styly a ovlivňování jednoho stylu druhým. S tím se prolínají jak hodnoty, postoje, tak způsoby projevu, rovněž se domnívá, že přílišné rámcování je dílem médií a že nakonec se subkultura může stát masovou a zasáhnout velké množství lidí [Hebdidge 1979: 85-87]. Toto je případ i hiphopové kultury, jejíž součástí graffiti, podle některých, je.

V souvislosti se subkulturou, zejména tou graffiti, je nutno zmínit pojem scéna. Často se tento pojem zaměňuje se subkulturou, i já jej v tomto znění budu používat zejména z důvodu rozmanitosti jazyka a rovněž proto, že obecně je takto chápána. V pravém slova smyslu je však scéna *„moderní městská forma společenského styku, ve které mají účastníci stejný zájem na trávení volného času nebo se zaměřují na stejný životní styl, ale nemusí se vzájemně znát.*“ [Smolík 2010: 37] Definice v rychle se vyvíjejících subkulturách jsou však kontroverzním pojmem. Nežřídko se stává, že jiné významy pojmem přikládají samotní aktéři a jiné výzkumníci, jak jsem si sama během mého dotazování mohla ověřit.

1.1.1 Konstrukce identity

„Identita je jev, který je výslednicí vztahu dialektiky jedince a společnosti. Typy identit jsou však výhradně sociálními produkty a představují relativně stabilní prvky objektivní sociální reality (míra jejich stability je samozřejmě opět dána sociálně). Typy identit jako takové se stávají předmětem určitého způsobu teoretického uvažování v jakékoliv společnosti, dokonce i tehdy, když jsou stabilní a když je vytváření individuálních identit relativně bezproblémové. Teorie identit mají své kořeny vždy v obecnějším výkladu reality, jsou „zabudovány“ do symbolického světa a jeho teoretických legitimizací a jejich odlišnosti souvisejí s rozdíly mezi legitimizacemi. Identita zůstává nesrozumitelná, pokud není umístěna v určitém světě.“ [Berger, Luckmann 1999: 171]

Identita je vytvářena prostředím, ve kterém vyrůstáme a žijeme [Berger, Luckmann 1999: 171], tedy i subkultura má významný vliv na konstrukci jedincovy identity. V případě, že se jedná o subkulturu na hraně zákona či nějak jinak odporující normativním požadavkům společnosti, může docházet ke střetu identity popřípadě k jejímu rozdvojení [Berger, Luckmann 1999: 167-168]. Jinak se člověk tváří před svou rodinou, ve škole či v práci a jiné chování je od něj očekáváno v rámci skupiny. Člověk konstruuje svou identitu celý život. V období puberty je však hledání sebe samého rizikovější a složitější než kdy jindy. Na člověka jsou kladeny větší nároky a musí se sám rozhodovat co dál, změna školy a podobné věci mu to neusnadňují. V dnešní době se s prodlužující průměrnou délkou studia, vzdaluje i nástup potřeby vzít odpovědnost sám za sebe.

Existují důkazy, že proces konstrukce identity je spjat s různými životními událostmi [Macdiarmid 2012: 609]. Dříve je nucen dospět někdo, kdo se o sebe musí sám postarat z důvodu nečekané životní situace, na rozdíl od těch, kteří se s takovou situací nesetkali.

1.1.2 Gender v subkulturách mládeže

Ženy byly v subkulturách mládeže vnímány často jako sex symboly, nikoliv jako právoplatné členky a tvůrkyň subkultury. [Smolík 2010: 85] I v hip-hopu jsou ženy vnímány jako objekty sexuálního zájmu. Zatímco muži nosí volné kalhoty a mikiny zakrývající téměř vše, na ženy je pomocí videoklipů a propagace vytvářen tlak, aby se oblékaly co nejúspěšněji. Krátké sukně a trika odhalující břicho a ramena, to vše doplněno vysokými podpatky, jsou typické znaky módy, která je od žen v hip-hopové kultuře vyžadována [Kolářová 2011: 136-138].

Žen zejména v graffiti není mnoho, nemusí to být způsobeno pouze přístupem mužské části k nim, nýbrž i jejich vlastním nezájmem o dění v subkultuře. MacDonald ve své knize popisuje vyjadřování jednotlivých writerů o graffiti jako o „men's work“ a podobných. Je tedy možné, že ženy neparticipují v subkultuře v takovém množství, ne proto, že by jim chyběly dovednosti, ale proto, že pro ně není dostatečně zajímavou. Ženy z ní nečerpají maskulinní prestiž a nekonstruují pomocí ní svou identitu [Brake in MacDonald 2001: 100]. Maskulinní prvky jsou totiž v těchto subkulturách přítomné a umožňují jednotlivým členům začlenění a upevnění jejich pozice. A právě ono hýčkáni

maskulinity, může být důvodem pro odsouvání žen do pozadí [MacDonald 2001: 128] Když by se ženy ocitly na stejné pozici jako muži, je role maskulinity ohrožena. Maskulinita je však důležitou složkou konstrukce mužské identity, proto je snazší ženy odsunout do pozadí.

1.1.3 Hiphopová subkultura

Hiphop, neodmyslitelně patří ke graffiti, jak vyplývá z mých zkoumání a rovněž zkoumání jiných. [Smolík 2010, Kolářová 2011] Myslím, že je tedy potřeba vymezit pojem hiphopová subkultura.

Hiphopovou subkulturu tvoří čtyři základní elementy: dj's, rap, graffiti a breakdance. Ve své knize *Black noise* Tricia Rose bere hiphopovou kulturu jako zdroj alternativní konstrukce identity a společenského statusu. [Kolářová 2011: 126] Toto je pro mou práci významné zjištění. Hiphop má klasické rysy subkultury v případě, že ji vnímáme jako uskupení na okraji společnosti. Hiphop tedy vznikl zdola a nabízel útočiště minoritním společenským skupinám. To však platilo v Americe, kde se jednalo o černošskou kulturu. V našich podmínkách se o útlaku menšiny hiphoperů příliš mluvit nedá. Nakonec však tento styl skončil jako většina hudebních směrů prve revoltujících, nakonec oslovujících davy, tedy jako součást středního proudu. Největší rozkvět americké hiphopové scény nastává okolo roku 1990. [Smolík 2010: 194] Rozvoj graffiti v České republice přichází až s pádem železné opony po roce 1989. V době kdy rap začíná pronikat i k nám, je již velmi rozšířenou záležitostí. Vlna nových možností a náplní lidského života je příliš pestrobarevná na to, aby bylo snadné jí odolat.

„Pro hiphop je charakteristické volné sportovní oblečení, sportovní obuv, kšiltovka, zlaté řetězy, tmavé brýle atp. Hip hop je propojen i se skateboardingem a snowboardingem, i když to nemusí být pravidlem. Stejně tak se i v této subkultuře projevuje svébytná slangová komunikace, často plná vulgárností a násilnických sklonů.“ [Smolík 2010: 195] V dnešní době dochází k velkému mísení stylů a takovýto popis „klasického“ hiphopera již vůbec nemusí platit, naopak ne každý, kdo se obléká stereotypně dle představ o této módě, musí být ortodoxním hiphoperem, může se mu tento styl prostě jen líbit a být pohodlný. Na druhou stranu někdo, kdo se hiphopu věnuje a intenzivně se o něj zajímá, nemusí nutně splňovat výše popsané rysy.

V rámci terminologie je třeba zmínit, že za hiphop samotní aktéři považují, celkový postoj k životu vyznávající ony čtyři či pět elementů, nikoliv pouze hudební stránku věci. Za pátý element bývá považován skateboarding. Zpěv, respektive recitace na hudební motiv, je odlišován v terminologii jako rap. [Kolářová 2011: 133]

1.2 Graffiti

Pojem graffiti má svůj původ v italském sgraffio, které znamená škrábat. Provází nás od dob existence lidstva a bude nás provázet i nadále. Graffiti jak jej známe dnes, je však otázkou 20. století. [Ganz 2004: 8]

1.2.1 Charakteristika graffiti subkultury

Graffiti subkultura patří mezi subkultury mládeže a dle některých zdrojů je jedním z elementů hiphopové kultury [Kolářová 2011: 127]. Tyto elementy jsou čtyři, v širším pohledu na věc pět, jak je popsáno v kapitole „Hiphopová subkultura“. Ač by se z této kategorizace mohlo zdát, že writeři sdílejí hiphopovou kulturu, která je vždy součástí graffiti, není tomu tak. Graffiti totiž není o tom, co člověk poslouchá a jak se obléká. Důležitý je styl projevu, styl jakým maluje na zdi [Snyder 2009: 159]. I když majoritní část této subkultury hiphop poslouchá či poslouchala a nechala se ovlivnit rovněž módou založenou na volných věcech.

Writeři se sdružují v tzv. crews, neboli skupinách, čítajících v ideálním případě 3-5 členů, kteří spolu drží a píší stejnou věc, čímž propagují svojí crew jako celek. Popřípadě napíší své jméno a k tomu název crew, aby bylo jasné, ke komu patří a s kým tvoří. Pro mnohé je crew symbolem pravého přátelství a někdy i druhou rodinou.

Jedna z věcí, které tvoří podobu graffiti, je styl, který je založen čistě na stylizaci písma. Různé barevné kompozice a charaktery⁵ se nedají považovat za graffiti, to už je dle pohledu členů subkultury street art [Snyder 2009: 108]. Druhou stěžejní věcí je riziko a s ním spojený adrenalin. Primárně jim totiž jde o respekt v graffiti komunitě, o respekt před ostatními writery. Čím neobvyklejší místo a čím více jejich prací je vidět, tím jsou žádanější [Macdonald 2001: 104]. Toto jsou dva základní stavební kameny, od kterých se odvíjí přijetí a pozice ve skupině: mít svůj styl a nebát se.

Jak však uchovat tak snadno zničitelný umělecký výtvar, který buď smyjí či jej může někdo jiný hravě přemalovat. V tu chvíli přichází na scénu fotografie jako médium, které uchovává dílo pro jeho tvůrce, ale rovněž může napomoci šíření graffiti. To má své výhody i nevýhody, do rozjetého vlaku naskočí nejen schopní, ale i takoví

⁵ Malba postavy bez prvků písma

lidé, kteří chtějí malovat jen proto, že je to populární. Díky těmto mechanismům pak dochází ke ztrátě vlastního stylu nebo k rezignaci na to snažit se jej nalézt. Snazší je využít šablon, jimiž fotky jistě mohou být [Snyder 2009: 148].

V graffiti je patrná existence rituálu. Chce-li se někdo začlenit do již zaběhlé crew musí projít procesem přijetí [Macdonald 2001: 123-124]. Nejprve musí každý, kdo chce dělat graffiti na úrovni dokázat, že na to má. Tento rituál je založen na respektu, který je zásadním. Rituál je zde patrný rovněž z důvodu maskulinního pojetí graffiti a to kvůli nebezpečí, s kterým je spjato. Podstupování rizika v graffiti může sloužit jako iniciační rituál při přechodu v mužství. Přechod je tímto zdramatizován a jeví se cennější [Macdonald 2001: 101]. Samozřejmě se zde objevují i ženy, aktivní writerky, nejen jako doplněk mužů, ale jako osobité tvůrkyně, jejichž díla si vydobyla respekt v celé komunitě. Je jich však jen minimální množství a jsou tedy v nezávidění hodné pozici, kdy jsou vystaveny kritice založené na stereotypch a předsudcích.

Posledním důležitým znakem graffiti je jeho balancování na hraně zákona, překračující tu na jednu, tu na druhou stranu. Graffiti může být legální a nelegální, vandalismus nebo služba veřejnosti, zločin nebo umění, záleží na kontextu [Snyder 2009: 163]. S rostoucí základnou writerů rostla i bezpečnostní opatření proti nim. Objeví-li se nějaký Toy⁶ spíše pokreslí hodnotnou budovu a upoutá tak, nejen na sebe, pozornost příslušných orgánů. Čím více se o graffiti mluví a lze ho nalézt i v galeriích, tím více se rozbíhá proces legitimizace a z pohledu mnohých není toto jednání trestné [Snyder 2009: 48]. Často však slyším větu typu: „Když je to hezké na ošklivé zdi, tak proč ne.“ Nalézt měřítko ošklivosti a stejně tak krásy je problematické, je to však názorná ilustrace toho, že soukromý majetek a tedy očividné protiprávní jednání se upozaďuje. Důležitou roli v nelegální kariéře writera hraje i věk a sociální prostředí. Od členů je totiž očekáváno určité sociální chování, které se však se vstupem do manželství, do práce či početím potomků mění a tím dochází ke tření mezi původní skupinou a členem, který je právě v procesu „stárnutí z“ příhodných životních podmínek pro tuto činnost [MacDiarmid 2012: 616]. Tento proces vyčlenění se ze subkultury díky stárnutí, lze rovněž vysvětlit teorií životního cyklu [MacDiarmid 2012: 608]. Když má člověk odpovědnost nejen sám za sebe ale i za jiné, pozorněji si rozmyslí, jaké důsledky by mohly mít jeho činy.

⁶ Začátečník, který neví jak na to

1.2.2 Historie a vznik graffiti ve světě

Graffiti vzniklo v 60. letech 20. století v čtvrti Bronx v New Yorku, bylo výsledkem neutišitelné životní situace minoritních složek společnosti, Mexičanů a lidí černé pleti. Ti se v tomto období dostávali do nejhudších částí města a rozdíl mezi nimi a „bílými“ se prohluboval. Graffiti a hiphop sloužily jako jejich hlas proti majoritní společnosti a jako únik od utrpení všedního dne.

Prvním kdo se zapsal do historie a k počátkům jeho tvorby se datuje historie novodobého graffiti je TAKI 183. TAKI byl poslíček, který bydlel na 183. ulici a z toho vznikl jeho podpis. Práce poslíčka mu dovoľovala psát své jméno všude po městě, na stanice metra, na zdi na vozidla veřejné dopravy. Jeho aktivita nemohla zůstat bez povšimnutí, nejen ostatních obyvatel města, ale i novinářů. V roce 1971 s ním vyšlo interview v *New York Times* a to byl ten správný moment pro ostatní, nechat se jím inspirovat. Takto začala soutěž o to, kdo bude víc vidět. A ti co byli vidět nejvíce, se stali městskými hrdiny [Cooper 1984: 14]. V tomto období, počátků graffiti byli využívány zejména fixy, kterými se psaly tagy.⁷ Až později se z nich vyvinuli barevné piecy⁸ a throw-upy⁹ [Snyder, 2009: 23]. Martha Cooper upozorňuje na propojenost graffiti s hiphopem, která byla patrná zejména v jejich začátcích. Výše citovaná Martha Cooper má svou nezastupitelnou roli v šíření graffiti do Evropy. V roce 1975 se přestěhovala do New Yorku a byla přijata do graffiti komunity. Fotila nelegální akce díky důvěře, kterou v ní writeři měli. Takto se jí povedlo zachytit graffiti v dobách největšího rozkvětu a rozvoje téměř z ničeho a publikovat v roce 1984 knihu *Subway art*. Díky fotografii a rozvoji moderních technologií, mohl začít boom graffiti všude po světě. Došlo ke globalizaci graffiti se všemi pozitivy a negativy, která ke globalizaci patří.

1.2.3 Historie graffiti v České republice

Ráda bych se zastavila u otázky graffiti v Čechách, jak to vlastně všechno začalo. Jako většina věcí, fenoménů či nových módních vln přicházejících ze zahraničí, dosáhla největšího rozmachu graffiti scéna v Praze, hlavním městě republiky. Přihlížím

⁷ Podpis jednoduchým tahem, bez hloubky

⁸ Písmo, které má hloubku a promyšlenou, složitější kompozici

⁹ Písmo s hloubkou a jednoduchou kompozicí, které je možné udělat rychle. Používaly se i v bojích mezi jednotlivými crew, ke zničení konkurenčního piecu

k blízkosti mnou zkoumaného města, tedy Mělníka, k Praze. Tato snadná dostupnost má vliv na vývoj graffiti v této lokalitě.

Ačkoliv se graffiti jako takové objevilo v tehdejším Československu až po roce 1989, samozřejmě se objevovaly některé formy psaní na zeď i před tímto zlomovým rokem. Jako příklad bych ráda uvedla Lennonovu zeď v Praze [Smolík 2010: 198]. Další zmínky a projevy graffiti před rokem 1989 byly MANIACOVY práce v Ostravě. Bylo to v roce 1987.,,Na začátku, někdy v roce 1987, jsem psal třeba: *Nechceme holé zdi! A podobné věty, jejichž smysl se dal, jako tehdy ostatně cokoliv, chápat politicky. Můj hlavní záměr byl ale výtvarný, chtěl jsem nějak zpracovat tu plochu, ten prostor města, který mi připadal hrozně depresivní a nedokončený.*“ [Overstreet 2006: 7]

Až rok 1989 byl klíčový pro rozvoj této subkultury. V dobách železné opony docházelo k separaci vývojových stádií jednotlivých kultur a jejich podskupin, tudíž nedocházelo k mísení vlivů v takové míře. S pádem komunismu se otevřely obzory a do Československa začaly proudit různé převážně západní, tedy lákavé vlivy. Mezi nimi bylo i graffiti. Pád železné opony je tedy pravým důvodem rozmachu graffiti u nás. Objevovali se zmínky v médiích a rovněž se k nám dostala hudební stanice MTV, respektive, bylo možné ji sledovat, která propagovala hiphop a tím i graffiti [Smolík 2010: 200]. Po roce 1989 bylo konečně snadné vycestovat a tyto cesty nejčastěji do Berlína ovlivnily graffiti u nás.

V roce 1990 MANIAC s KAGOTEM zakládají ZDG, jednu z prvních crew u nás [Overstreet 2006: 8]. „*Krátce po revoluci k nám spolu s dalšími vlivy začal pronikat hip hop, jehož jediným zdrojem pro nás tvrdý rapery-začátečníky stal pořad Yo! na MTV. Scházeli jsme se U zoufalců, což byla nejdřív taková vymydlená díra, sklep, z kterého jsme budovali klub. Tam jsem při betonování podlahy a stloukání baru poznal Booba, kterež mi v časopise 100+1 ukázal první fotky graffiti od Hexe z NYC. Byl jsem nadšený, naše názory na věc byly naprosto totožný,*“ [Overstreet 2006: 9-10] Takto popisuje své setkání s graffiti RAKE, který stál u jeho zrodu v Praze, tedy ve městě pro mě velmi podstatném. Z počátku bylo graffiti symbolem svobody a změny, nechybělo v něm nadšení. Lidé se poznávali a seskupovali podle svého zájmu, kterým v počátku bylo čistě to, že tvoří a mění veřejný prostor [Overstreet 2006: 10-12]. Jak už to tak však bývá s rostoucím počtem členů komunity, dochází k její diversifikaci. A k rozvoji různých více či méně sourodých směrů. Po euforických porevolučních letech a hledání vlastní identity výtvarného projevu, přichází na scénu legenda pražského graffiti POIS,

který tvorbu posunul zase o kousek dál, jak velikostí pieců, tak propracovaností tvorby. V neposlední řadě však přinesl do tvorby zahraniční vlivy z jeho návštěvy San Franciska, což mělo zásadní účinek na proměnu scény [Overstreet 2006: 21-22]. Postupně začali všichni vyjíždět za hranice objevovat nové postupy a styly. Oblíbenou destinací byl Berlín, je blízko a proto snadno dostupný a hlavně se jedná o jednu z mek evropského graffiti. Posléze došlo i k zlepšení dostupnosti a kvality sprejů a trysek. Všechny tyto aspekty pomohly k rozvoji subkultury jako takové, k rozvoji myšlenky, že graffiti může dělat opravdu každý. V roce 1993 udělal SCARF (jeden z prvních průkopníků u nás) spolu s POISEM první wholecar, tedy celý vagón vlaku. Tím se graffiti rozšiřuje z městských zdí na veřejné dopravní prostředky [Overstreet 2006: 35].

V roce 1994 začala v časopise Poplife vycházet dvojstrana věnovaná graffiti, což pomohlo šíření graffiti dál. Ne každý se k tomu stavěl kladně, již zde se objevovaly hlasy, že ten kdo se prodal takovému časopisu, nastoupil na scestí z pravého, surového graffiti [Overstreet 2006: 52-55]. Ale faktem je, že začínajícím writerům pomohl Poplife ve snaze najít se, najít svůj vlastní styl, či si alespoň vyzkoušet některé věci nakreslit. S medializací graffiti přichází i větší zájem lidí o tento fenomén, začala vznikat spousta crew a začala tvořit spousta lidí, kteří to brali jen jako trend nic jiného. Neměli patřičný výtvarný projev, ale přesto měli vliv na konečnou podobu scény [Smolík 2010: 203].

Mezi těmito vzniklými „rychlouškačkami“ se objevila DSK crew, která do nich však rozhodně nepatřila, byla plná slibných individualit a jejím členem byl i BIOR, který se stal králem scény⁴ [Overstreet 2006: 61-62]. Na rozmach scény začala postupně reagovat i policie, kontrola se zpřísnila, ale především již opadl porevoluční benevolentní přístup ke všemu novému. Na rozdíl od dob začátků jak řekl SCUM: *„Když si na to vzpomenu, je to sranda. Tenkrát jsme s TYMOTHYM malovali v noci na Těšnově. Najednou se objevilo policejní auto a rovnou k nám. „Co tady děláte?“ Řekl jsem, že malujeme, a oni co. Ukázal jsem skicu. „Tak ať to vypadá pěkně“, a odjeli. Myslím, že tohle se už dneska 100% nestane.“* [Overstreet 2006: 39]

Jako reakce na to, že se začali objevovat noví writeři přezdívaní toyové⁵, jim zaběhlé crew vyhlásili válku. Brali jim barvy a ukazovali jim, že zde není jejich místo. Toyové si za to často mohli sami, poněvadž přejížděli⁶ věci starších a zkušenějších. O to se starali členové další slavné crew té doby NNK [Overstreet 2006: 66-69]. Každá

subkultura, má své teritoriální vymezení, nejinak tomu bylo i u graffiti, v dobách největšího rozmachu scény se writeři scházeli na stanici metra Muzeum.

V té době začaly vycházet časopisy z řad writerů, ale až v roce 1998 vyšlo první číslo Terroristu, který se zapsal do dějin graffiti v Čechách a mapoval převážně pražskou scénu. Na jeho vydávání se podíleli například V518 a DALES. Tento časopis nakonec dosáhl světového věhlasu, samozřejmě v mezích graffiti subkultury. 80 % pětitisícového nákladu šlo za hranice [Overstreet 2006: 87-88].

Období okolo let 1997-2000 přineslo zlatou éru graffiti, writerů bylo kolem dvou set, samozřejmě jsou tím myšleni opravdoví tvůrci, nejen frajírci, kteří se chtějí nějakým výtvozem někde zviditelnit. Scéna měla své periodikum a zákony a kontrola stále nebyly natolik přísné, aby někoho dokázaly odradit. V té době existovalo mnoho crew, uvedu jen některé, které se nejvíce vryly a zapsaly na scéně. Mezi ně patří WHS, NTS, ZCIFI, DBR, NSB, DSK, posléze ABX [Overstreet 2006: 97-99]. Důležitá byla dokonalost a čistota pieců.

Po dosažení „dokonalosti“ díky existenci různých druhů trysek, umožňujících precizní provedení pieců, se někteří snažili dostat zpět na bod nula, tedy k začátkům, kdy kvalitní spreje a trysky byly nedostatkovým zbožím. Mezi takovéto lze zařadit crew CAP, která se snažila tvořit primitivní obrazce a rozteklé motivy [Magid 2007: 10].

Kluci z DSK si splnili svůj sen a vyrazili malovat do Mekky graffiti, do New Yorku. Začalo období, kdy z oldschool generace zůstalo jen pár writerů a na řadu nastoupila mladá krev, která to však neměla tak snadné jako pionýři graffiti.

V roce 2001 vešla v platnost novela zákona, která překlasifikovala graffiti jako trestný čin. Z toho vyplývají přísnější postihy. Na to nelze jinak než zareagovat větší obezřetností a vzrůstající oblibou legálních ploch. Další věcí, která ztěžuje writerům práci, je technický pokrok. Dnes téměř každý vlastní mobilní telefon s fotoaparátem, je proto snadné dokázat jedincovo protiprávní jednání. Tyto faktory měly vliv na utlumení nelegálních aktivity a celkové graffiti scény.

2. Praktická část

2.1 Metody, cíle a průběh výzkumu

Tématem práce je graffiti a subkultura graffiti, tudíž jsem jako vhodný metodologický přístup, zvolila kvalitativní výzkum. Vzhledem k tomu, že kvalitativní výzkum je relativně pružná technika, doznal můj původní plán výzkumu určitých změn. Tyto změny nejsou nikterak rozsáhlé, změnila jsem výzkumnou metodu a to z případové studie na metodu etnografickou, která se mi zdála po podrobném nastudování terénu jako ideální. Dále jsem rozšířila výzkumné otázky a mírně změnila jejich formulaci, jinak výzkum pokračoval dle projektu.

Cílem mého výzkumu bylo získat a sestavit obraz o graffiti subkultuře v mnou zvolené lokalitě, tedy na Mělníku. Chtěla jsem této problematice porozumět i ze svého vlastního zájmu a odhalit i jinou než na první pohled zřejmou stránku věci. Město menších rozměrů nabízí větší homogenitu jednotlivých uskupení, poněvadž jsou na tak malém sociálním prostoru v přímé konfrontaci. Jsou ovlivňována jedno druhým větší měrou, než kdyby tato uskupení vznikla například v Praze, kde je možnost existence různých směrů v graffiti tvorbě, které se však střetnou jen minimálně. Město s rozmanitou a mnohočetnou graffiti subkulturou, by bylo nad mé síly, a to pomíjím fakt náročnosti získání přístupu do terénu. Nutno podotknout, že na Mělníku existovala většinou jedna dominující skupina, jak se nakonec ukázalo. Období, které bylo objektem mého zájmu, je porevoluční období až současnost, respektive rok 1993 až současnost.

Před vstupem do terénu jsem vycházela z těchto výzkumných otázek: jaké jsou motivace ke graffiti tvorbě, jakým způsobem writeři vnímají svou tvorbu, jaký vliv na tvůrce graffiti má jejich skupina (crew) či zda tvoří sami, jak se staví k vědomému porušování zákona, jak vnímají tuto subkulturu v souvislosti s hiphopovou subkulturou, jaké je prostředí, z něhož vzešli a jak vnímají ženy v graffiti kultuře. Tyto mé výzkumné otázky vzešly z předchozího studia písemných materiálů zabývajících se touto problematikou. Nakonec se cílová skupina ukázala jako relativně homogenní, respektive shodující se s předkládaným pohledem na věc. Více odlišností bylo možno nalézt v porovnání více generací. Má očekávání se vesměs naplnila, až na některé detaily, přeci jen často jsou dostupné studie spíše z velkých měst, málokteré malé město dosáhlo

takové úrovni, aby na průběhu jeho historie bylo možno pozorovat stádia, jimiž graffiti prošlo. A tím byla tedy má očekávání ovlivněna.

Jako metodou výzkumu jsem zvolila etnografický výzkum. „*Etnografický výzkum se provádí s cílem získat holistický obraz určité skupiny, instituce nebo společnosti.*“ [Hendl 2005: 117] Mé zkoumání bylo založeno primárně na polostrukturovaných rozhovorech a studiu materiálů. Co se týče graffiti, jsem laikem, kterého hnala pouze fascinace tímto druhem vyjádření. Prošla jsem spíše opačným procesem seznamování, kdy jsem z galerijních exponátů přešla k surovosti ulice. Jsem tedy skutečným outsiderem a můj pohled není ovlivněn vlastní zainteresovaností v dané věci. To mi dovolilo nahlížet na výzkum s nadhledem a bez předsudků s mírnou náklonností k sympatizaci s tímto projevem. Myslím, že se tento pohled nakonec kladně projevil i na výsledcích mého výzkumu. A rovněž v jednání a čistě neformálních příjemných rozhovorech s jednotlivými writery.

Jako metodu sběru dat jsem zvolila snow ball, tedy postupné nabalování dalších informátorů skrze jednoho klíčového. Pro můj výzkum byl klíčovým ZHOE, takový „strýček“ Mělnického graffiti a člověk, který z toho dodnes v podstatě nevyrostl a graffiti je pro něj, bez nadsázky, jeho životem. Díky němu mi byly rozkryty začátky graffiti na Mělníku i éra největšího rozkvětu a rovněž mi pomohl sehnat další informátory, jak z mladší generace, tak z té jeho.

Nakonec se mi podařilo získat osm informátorů, musím říci, že mi k tomu dostat se k nim blíž pomohla znalost Mělnického prostředí a rovněž to, že jsem poměrně známou postavou ve smyslu, ano můžeme ti důvěřovat. To byl velmi důležitý krok hlavně později i v tom, aby se jednotliví informátoři nebáli rozmluvit. Měli ke mně důvěru sdělovat mi o sobě věci a skutečnosti, které se nepohybují v mezích zákona. A jejich případné vyzrazení by u některých stále mohlo znamenat riziko.

Tyto informátory bych rozdělila do dvou skupin a to ryze podle generačního klíče. ZHOE, SELY, SMILE a KILA jako zástupce první generace graffiti na Mělníku, to jsou dnes lidé okolo 35 let věku a LEMON, JENKE, GOPIS a SMASH to je generace okolo 28 let. Bohužel se mi nepodařilo sehnat ještě mladší, nástupnickou generaci. Je to však nejspíše dílem toho, že taková generace vůbec neexistuje, alespoň ne ve smyslu homogenního uskupení, jak jsme ho znali z dřívějších dob. Nové výtvořky se sice objevují, nedosahují však takového počtu, aby se dalo mluvit o nějaké organizované skupině. Obecně i ve světě je graffiti jako takové, tedy založené na čisté stylizaci písma,

spíše v úpadku. Vidíme častěji přechody ke street artu a jiným druhům konceptuálního umění.

Veškeré rozhovory jsem si nahrála a posléze přepsala, čímž jsem si usnadnila jejich analýzu. Jednotlivé rozhovory jsem si rozdělila do celků dle výzkumných otázek a z nich jsem nakonec vyvodila výsledky výzkumu. Kapitoly, které mi z analýzy vzešly, jsou: *historie graffiti na Mělníku, prostředí a jeho vliv na jedince*, kde je popsán nejen příchod do graffiti subkultury, ale i formování jedince a následně jeho odchod ze scény, *styl a crew*, kde je popsáno fungování uvnitř skupiny a priority jednotlivých aktérů, *graffiti a hiphop* a poslední kapitolou je *legalita versus ilegalita*.

2.2 Tak to bylo, tak to je, aneb historie graffiti na Mělníku

„Pochopit graffiti, to znamená žít ve městě, cítit jeho rytmus, být s ním v symbióze. Nechat se jím unést, podlehnout mu. Město má svoje pravidla kodexy a normy, které graffiti zpochybňuje. Proto je tak kontroverzní.“ [SWEB in Overstreet 2006: 93]

Sjednocením výpovědí mých informátorů se mi podařilo zrekonstruovat vývoj graffiti na Mělníku. První crew, která se objevila na Mělníku a snažila se nějakým způsobem zapsat na jeho zdi, byla SKG, to se psal rok 1993. Rok na to vznikla crew TNC, která v paměti mnohých zůstala dodnes a z jejího tvrdého jádra posléze vznikla nejslavnější mělnická crew AM.

Někdy k roku 1994 se datuje vznik TNC, která postupně vytlačila SKG a snažila se brát graffiti tak, jak bylo bráno ve světě. Malovat co nevíce, být co nejvíce vidět a dosáhnout určité kvality. V té době se kreslilo hlavně na Mělníku, postupně se k jádru cca pěti lidí začali nabalovat další. Čím více však lidí je, tím více se jich jen veze a nemalují intenzivně, někteří si jen užívají onu popularitu. Stále však v TNC byli lidé, kteří malovat chtěli a chtěli se zlepšovat a graffiti posouvat tam, kde by mělo být. V té době bylo velmi těžké sehnat kvalitní spreje a to se odrazilo na kvalitě tvorby. Existoval pouze jeden specializovaný obchod s barvami, Modrý samet, který byl v Praze. *„jelikož jsem vyučenej lakýrník, tak sem kradl barvy a latexy, kupovalo se to různě po drogeriích a autoprodejnách, specializovaný shopy nebyly, až pak v 1996 sme zjistili, že je v Praze krámeček, kterej se jmenoval Modrej samet a tam jsme jezdili pro barvy, ale tenkrát stála*

plechovka 120 a když sem měl na učňáku 300, tak to bylo fakt hrozný, pár barev a čekání na další.“ (ZHOE 2014)

V roce 1997 se z TNC oddělili ti neaktivnější a založili AM, byli to ZHOE, SELY a BOE. Tentokrát již nepřibírali jen tak někoho, kdo tam chtěl, musel ukázat, že na to má. Nakonec se jádro TNC zase sešlo, když BISE a KILA začali malovat více a byli vidět. Posléze se přidali i ti nejlepší z Nymburka a Ústí u nich totiž nebyla taková tradice a aktivních writerů bylo jen pár. Z Ústí s nimi maloval Jelen¹⁰. To byly zlaté časy mělnického graffiti a AM aktivně fungovalo někdy do roku 2001. V té době byli známí nejen na Mělníku a okolních městech, ale rovněž v Praze. *„AM mělo v Praze jméno, tam bombil¹¹ hodně BOE, kterej tam bydlel, ten to tam hodně propagoval. No a v Modřem sametu sme se s nima scházeli a pomohlo i to že měl BOE kontakty a Pražáci nás párkrát vytáhli a viděli, že taky umíme, i když nejsme z Prahy a taky tomu pomohla KUNA¹², znali sme tu vrcholnou scénu, malovali jsme s ROMEEM¹³ a malým kečupem a s POINTEM.¹⁴“ (SELY 2014)* AM se tedy dostalo za hranice Mělníka, jezdili dělat vlaky do měst jako je Ústí, Nymburk, Všetaty, tam jsou velká depa na rozdíl od Mělníka. Jezdili i do dalších měst v rámci středočeského kraje. A v Praze bylo velmi důležité metro. *„Fascinace metrem je způsobená energií, která tím vším protéká. A to jak doslova-to znamená elektřinou, kterou je to nabitý, tak i v přeneseným smyslu, kdy metro vnímáš jako krevní systém města. Každý writer potvrdí, že pohled na depo, tunely a celý to prostředí je hardcore!“ [SCARF in Overstreet 2006: 33]* *„To je prostě největší meta tady u nás, taková třešnička na dortu. Tři roky mi to trvalo, než sem se dostal na první metro, to sme dělali za provozu v pět odpoledne, udělali jsme end to end¹⁵. To byl asi rok 1998. V té době nebylo metro vůbec hlídáno, tam chodili Pražáci na mejdany s kazeťákem, a že tam přišla nějaká další skupina, to bylo všem jedno.“ (ZHOE 2014)* Toto byla akce AM. Ale největší metou v pravém slova smyslu je wholetrain¹⁶ na metru a ten přišel o chvíli později, jako druzí v republice udělali wholetrain metra na lince C, kdy je jen o pár měsíců předběhli „Pražáci“.

¹⁰ Tomáš Jelínek, nejvýznamnější graffiti writer z Ústí nad Labem, neboli SAKE33

¹¹ Malovat tak, aby byl člověk co nejvíce vidět, často i na úkor kvality

¹² Podnik na Mělníku, centrum hiphopové scény, kam se sjížděli umělci, kteří jsou nyní v hiphopovém světě proslulí.

¹³ Významná osoba Pražské scény, člen slavné crew DSK

¹⁴ Významná osoba Pražské scény, jako jeden z prvních na světě dělal plastické, 3D graffiti

¹⁵ Souprava pokreslená od začátku do konce, ale jen pod okna

¹⁶ Pokreslená celá souprava metra

„Když chtěl někdo do AM tak si to musel zasloužit, musel malovat na úrovni. Mě by tam třeba v životě nevzali, to prostě mělo jméno.“ (SMILE 2014)

Tato nejslavnější éra graffiti byla spjata rovněž s celkovým budováním scény a se vznikem hiphopového klubu Kuna, na jehož provozu se podíleli mělničtí writeři a kde se střívalo hned několik elementů spadajících pod hiphopovou kulturu. Mezi nimi byl breakdance¹⁷, rap¹⁸ a DJ's¹⁹. *„Jeden z jeho účelů bylo rozšířit tu scénu z graffiti na celkové hiphop, hudba, breakdance, MC, rap. To je všechno těsně spjatý. A my sme chtěli vytvořit místo, kde by se tyhle lidi mohli setkávat. Přes den to fungovalo jako tréninkový centrum pro začínající skupinu NGS, postupem času byli relativně slavný. Jezdili k nám PSH a Indy a Wich za pivo, dneska vystupují za X tisíc, ale v té době, to mělo úžasnou atmosféru.“ (SELY 2014)*

Každá slavná etapa má však svůj konec a u aktivních writerů tím bývá nástup rodinného života a změna priorit. Nastal čas předat žezlo mladším. Takového věhlasu však již Mělník nedosáhl a začala cesta k úpadku scény.

Další známou crew byli MWK, tam patřili OKEY, MAN, PHIK a další, ti se stále snažili udržovat úroveň a být vidět i v Praze, nejdůležitějším městě české graffiti scény. I po nich se stále malovalo a spousta crew začínalo současně s nimi, ale nevydržely příliš dlouho, jejich díla však můžeme stále nalézt na Mělnických zdech. Jsou to například WGF, CND, ZHN, 3TO, DDP. Dnes již neexistují crew ve smyslu skupiny, která se snaží prosadit na scéně, z ní totiž rovněž zbyly jen trosky. Takže se všichni co zbyli a stále graffiti více či méně aktivně dělají, spojili v crew MLK Boys, která funguje dodnes. Na rozpadu scény měla svůj nepopiratelný podíl i změna zákona z roku 2001 a rostoucí represe proti writerům. Díky tomu byly čím dál více hlídány vlaky a pokreslit toto, pro writery tak ikonické médium, bylo stále problematičtější. *„No za nás už bylo víc opatření a nešlo dělat vlaky tak dobře, dneska třeba udělat si metro to musí být fakt hodně velké úlet, všude ty kamery. Předtím si tam chodili na pohodu a nikdo je nehlídal, dneska je to jiný“ (GOPIS 2014)*

¹⁷ Akrobatický, bezkontaktní druh tance

¹⁸ Mluvení do rytmu hiphopové muziky

¹⁹ Vybírají a pouští předem vybranou hudbu

2.3 Prostředí a jeho vliv na jedince v přístupu ke graffiti

„Byli byste překvapeni kolik těch, co dělají graffiti, pochází z opravdu dobrých rodin, vyšší či vyšší střední třídy.“ [Pink in Macdonald 2001: 95]

Důležitým aspektem v životě jedince je prostředí, z něhož pochází a v kterém dospívá, dokáže ho v mnoha směrech ovlivnit a určit jeho cestu budoucím životem. Ve své práci jsem se snažila vyvrátit rozšířené vnímání graffiti tvůrců jako lidí zkoušených těžšími životními podmínkami, než jakým jsou v průměru vystavováni jejich vrstevníci. Moji informátoři začali malovat ve věku okolo 15-16 let až na výjimky, jakou byl například SELY, ten začal malovat až v 19 letech a je jasně patrný rozdíl ve smýšlení, proč dělat zrovna graffiti a jak ho dělat. Pohled na věc se s přibývajícím věkem mění, je jisté že to není jen dílem věku, ale rovněž intelektu a životního přehledu.

Zajímalo mě tedy nejdříve prostředí, z kterého jednotliví informátoři pocházejí. Vzhledem k tomu, že jich mám omezený počet, nemohu tyto výsledky generalizovat na celou komunitu. Neshledala jsem však, až na jeden případ, že by měli pocit nějakých ztížených životních podmínek, ba naopak často uváděli své dětství a dospívání jako hezké a příjemné bez překážek. Jediné téma objevující se častěji, byl původ z rozvrácené rodiny, čemuž přikládali důvod pro větší volnost a menší kontrolu prostřednictvím mužského elementu v rodině. *„Naši sou rozvedení, takže ta rodina nebyla úplně kompletní, ale prostě tam byla ta volnost, nebyla tam ta mužská ruka, ale když se kouknu tak globálně na lidi na Mělníku, co to dělali, tak to byly skutečně různé vrstvy, byli tam ty, co neměli zázemí, ale i ti co zázemí měli a byli to chytrý vzdělaní lidé a pak třeba vystudovali vejšku a některý se pořád věnujou umění a člověk by to do nich vůbec dneska neřek.“ (SMILE 2014)*

Musím říci, že ač se skupina tedy crew jevila jako uskupení sobě rovných, jímž také byla, tak v průběhu života se každý vzdělával v něčem jiném a rovněž se uchýlil jiným směrem. SELY dělá v IT oblasti, KILA a BISE jsou truhláři a ZHOE se hledá, i když je vystudovaný lakýrník, což má ke graffiti skutečně blízko. SMILE vystudovala španělštinu a nyní je na mateřské, LEMON učí na střední škole, zaměřené na fotografii a film, JENKE pracuje jako stavbyvedoucí a GOPIS je rovněž truhlářem. Ač se jedná o další generaci tak nejen on ale i MYSL, který není mým informátorem, je však nesmazatelně zapsán na městských zdech, a proto stojí za zmínku. Z toho je patrné, opět

to samozřejmě nemohu globalizovat, že graffiti táhne lidi s mírně uměleckými zájmy i v jiných oblastech.

Další věcí je ten pocit, že člověk dokáže vše, že se mu nemůže nic stát, takový pocit neohrožitelnosti, který s přibývajícím zodpovědností za svůj život a posléze i za životy jiných člověk těžko zažije. To je skutečně doména onoho věku na prahu dospělosti, kdy není třeba myslet do budoucna. Proč taky, nějaké děti, rodina či zázemí zní jako absurdní pojmy. *„V tomhle věku má člověk prostě pocit, že se mu nemůže nic stát, že dokáže všechno, na co si vzpomene, já ještě po gymplu věřila, že budu studovat fotografii a pak to tak nebylo, vůbec se divím, že sem to období přežila v pořádku. Tehdá tě to úplně vzalo a člověk se vezl.“* (SMILE 2014)

S rodičovskými a jinými rodinnými povinnostmi začali odcházet lidé z první generace graffiti. *„Každý víkend sem jezdil za MYSLIM a on si pak našel holku a už se se mnou nemohl tolik vídat, nemohl sem u něj spát a pak začal dělat jenom legál.“* (LEMON 2014) A nejen to občas člověk naplní svá očekávání, dosáhne pomyslné mety a už neví, o co by se snažil dál. Pak je pro něj životní kapitola uzavřenou. *„No a pak mi začal rodinej život, vrátila se mi přítelkyně z ciziny, ale to podstatný proč sem s tím seknul, byl ten vrchol, graffiti má svůj vrchol v podobě wholetrainu na metru, což se nám povedlo a já sem tak nějak ztratil motivaci co dál. Ale i tak trochu jak jsem stárnul, tak už jsem zase tolik ty odvahy neměl.“* (SELY 2014)

2.4 Crew a styl

„Crew je rodina. Lidi, na který se můžeš spolehnout, i když neprijdou včas na sraz. Lidi, co znamenaj ty a ty znamenáš oni. Lidi, co tě nepochčijou a ty nepochčiješ je.“

[POIS in Overstreet 2006: 23]

Crew je základní jednotkou graffiti subkultury, je to skupina, která drží pohromadě, hlásá stejnou myšlenku a posouvá se vpřed. Existují jedinci, kteří tvoří sami, ale častější variantou je být součástí crew. Zvláště v případě jedná-li se o nelegální tvorbu. Na tu je totiž potřeba mít někoho, kdo v tom jede taky, někoho kdo se bude snažit být stále lepší a tím posouvat limity celé skupiny a někoho, kdo člověka nezradí a půjde s ním do všeho. Pro někoho je to náhradní rodina, pro někoho důkaz pravého

přátelství, ale hlavním obsahem a funkcí crew zůstává sdružování lidí se stejným cílem a zájmem. V existenci crew je graffiti subkultura specifická, podíváme-li se na jiné subkultury mládeže, zřídka vidíme členění na tak malé části. Aby crew mohla fungovat je ideální počet 3-5 lidí. Domnívám se, že je to dílem oné ilegality a s ní spojené soudržnosti. U pěti lidí si lze spíše ověřit jejich loajalitu, než když je jich třicet.

„Bojovat za stejnou věc, bejt lepší než ostatní a být co nejvíc vidět. Ono se to někdy srovnává se značkováním psům, ale ono to tak vlastně je. Ale skupina se zakládá proto, že vám jde o to samý a hlavně tě ty lidi ženou dopředu, kdybych byl sám, tak bych asi nemaloval tolik, s těma lidma se bavíš o tom a je to hrozně příjemný, pak se setkáte a ukazujete si ty věci pro tu skupinu. Já sem byl v Ústí a kluci na Mělníku a najednou vidim vlak s DDP, prostě nepředstavitelnej zážitek, to udělali kamarádi a já to viděl.“
(LEMON 2014)

Možná proto JENKE nikdy nepocíťoval potřebu patřit do nějaké crew, i když samozřejmě nedělal jenom legál, už však nebyla doba snadné dostupnosti vlaků a v jejich případě je crew z bezpečnostního hlediska zapotřebí nejvíce.

A jak to vidí SMILE: *„No já sem to měla takový jiný tim, že sem holka, že mě vlastně hrozně brali, ale na druhou stranu mě nebrali vůbec. Jak sem nebyla v žádný crew tak sem tim jakoby proplouvala a vyhla sem se jejich věčným dohadům co kdo udělal, neudělal, co kdo komu přejel...což bylo fajn.“* (SMILE 2014) Ženy to mají v subkulturách mládeže založených na maskulinitě vždy těžší, poněvadž narušují mužské hodnoty a svým úspěchem je mohou znevážit [MacDonald 2001]. Ačkoliv [Snyder 2009] tvrdí, že graffiti subkultura je složená z různých ras, pohlaví, věkových kategorií, tříd a národností, ne všichni jsou si rovni. Primárně samozřejmě záleží na aktivitě a kvalitě tvorby, ale těžko se lze zbavit pocitu, že ženy jsou ty, které bychom měly chránit. ZHOE třeba o SMILE mluvil moc hezky s obdivem, ale spíše jako o někom, komu to můžeme ukázat, koho musíme chránit a dávat na něj tak trochu pozor. I když je fakt, že na vlacích měl každý dost starostí sám se sebou. Důležitým faktorem je také to, že SMILE byla taková „klučičí“. *„Mě na tom bavila i ta fyzická zátěž, že se člověk překonává. To byla prostě hrozná radost ze života, ta svoboda mladýho člověka, že věříš, že dokážeš skoro všechno, když chceš.“* (SMILE 2014) I přes její fascinaci adrenalinem, která ji dovedla až ke graffiti a nyní si našla jako náhradu jinou adrenalinovou činnost, horolezectví, byli její motivy jiné v tom, že cílem pro ní nebylo

být co nejvíc vidět a vyhrávat pomyslné konkurenční boje, ale překonávat sebe samu a malovat tak, aby za se sebou zanechala nějakou hezkou stopu.

SMILE měla celkem štěstí, jinak bývají writerky často vnímány stereotypně, jako ženy writerů, které se k tomu dostaly pouze tímto způsobem [MacDonald 2001].

Zajímala mne hierarchizace v rámci skupiny, zde byl nějaký lídr, který to vedl a nárokoval si třeba něco víc, nebo nikoliv. „*Ne, nikdy sme se nějak nekastovali, byla to společná věc. Nebylo to o tý rivalitě, jenom o takový tý zdravý. Hlavně to ale bylo o tom, být součástí tý skupiny, jak mušketýři, jeden za všechny všichni za jednoho. Sám byl člověk ztracenej. Vzájemně sme se posouvali.*“ (SELY 2014) V tomto pohledu na věc se shodli všichni, kteří byli součástí nějaké crew.

Jaké jsou vlastně důležité aspekty graffiti tvorby? Nejde jen o to malovat na úrovni a mít svůj styl, ale také o to vydobýt si respekt v komunitě, vyhledáváním zajímavých a nebezpečných míst, co nejvíce všem na očích. „*Na graffiti se cení nejen to výtvarný, ale i místo a adrenalin. Někdo bombí a ohrnuje nos nad legálem, ale ten je strašně důležitěj tam se to člověk naučí, je na to klid a čas a pak to 3x rychlejc zopakovat jde, ale když sem to nikdy nedělal tak to neudělám, což je ten train bombing, tam je rychlost hlavní esence, ale musí to k něčemu vypadat, kor v zimě, když to všechno teče. My sme jezdili hodně do všetat na „naše“ vlaky, protože mělnický nádraží je malý a celkem dobře hlídaný, to bylo dost těžký místo a pak sme vyráželi do ústí za jelenem na smíchov a pak metra Holešovice a zličín, tyhle dvě byli naše základny a v Holešovicích sme udělali ten náš slavněj wholetrain, kdy vlastně šlo kompletní AM a udělalo a jentaktak že neskončilo, to byla hodně adrenalinová záležitost.*“ (SELY 2014) SELY byl takovým vyznavačem uměleckého stylu a podle toho jeho práce taky vypadaly. Měly promyšlenou barevnost a kompozici a dle mého názoru se stylově hodně lišily. Možná nebombil tolik, ale i přesto byl hodně vidět. Když se bavím s ostatními lidmi, kteří se v graffiti alespoň trochu orientují a řeknu SELY nebo ZHOE, tak všichni hned vědí, vybavují si jejich práce a jejich přístup. Byli to takoví „strýčkové“ graffiti. Zvláště ZHOE který rád předával svoje zkušenosti mladším writerům. Když viděl někoho, kdo měl nějaký talent, snažil se ho usměrnit a poradit jak dále tvořit. Podobnou, i když téměř institucionalizovanou službu poskytoval v Praze Vladimír 518, vedl školu graffiti. Takže takovéto chování není ojedinělým. „*Tak ty lidi sem znal, ale oni když už hodně dělaj tak se s tebou moc nebavěj, alespoň tak to bylo na*

Mělníku. Ale nejvstřícnější byl tak jako ZHOE, vyprávěl, ukázal fotky a poradil.“
(LEMON 2014)

Jak jsem uvedla výše, SELY vyznával kvalitu a ZHOE spíš bombil, podle SELYHO byl ZHOE rozhodně králem Mělnické scény, sice ne výtvarně, ale jel v tom nejdéle, dělal toho nejvíc a nebál se jít tam, kam by jiní nešli. A hlavně se nebál předávat své zkušenosti dál.

Crew sice nemá hierarchické dělení členů dle výkonnosti, určující jejich postavení ve skupině. Zato má svá interní pravidla, která když jsou dána, tak by se neměla porušovat a skupina je pak schopna viníka potrestat. V souvislosti s tímto mě velice zaujala obrana historického jádra města, města Mělníka. Nevím, jak tomu bylo v jiných městech, ale přeci jen je důležité neničit si to „naše“ město. Při výjezdech do jiných měst se na historii zase tak moc nehledí. Pro ilustraci uvádím příklad, kdy se ZHOE zbavil všech zábran a začal malovat i na místech, na která by dříve nevztáhl ruku. *„Musím říct, že po konfliktu se zákonem mi to už bylo úplně jedno, ale jak mi to bylo jedno a rozvášnil jsem se, tak jsem začal prostě tagovat všude, kde se mi zachtělo nový fasády, viděl sem to v Praze, tak sem to dělal taky. A normálně se na mě moje crew naštvála a tejdén se se mnou nebavila a řekli mi, hele tady nejseš v Praze. A to sem docela čuměl a pak už sem si dával pozor, i když sem v tý partě byl asi nejdýl a oni se třeba sebrali a jeli beze mě dělat vlaky a mě to sralo, protože sem seděl doma.“* (ZHOE 2014) I přesto, že byl vlastně, jedním z úplně prvních writerů v této lokalitě, tak její skupina dokázala potrestat, což je pádný argument jak pro rovnost jejich členů, tak pro vyžadování dodržování pravidel.

Co se týče stylu těžko lze popsat, typický mělnický styl. I když SELY se domnívá, že právě Mělník svůj specifický styl měl, alespoň v dobách AM a největší slávy graffiti. *„Mělník měl svůj vlastní osobitej styl. Bylo to odlišitelný, ono se to nedá popsat, ale jo Mělník měl svůj styl a to bych řek, že je ten pravej vrchol graffiti ne udělat wholetrain na metru, ale dosáhnout originálního stylu, kterej tady ještě nebyl.“* (SELY 2014) S rostoucí kvalitou provedení se nabízí otázka peněz a prestiže v majoritní společnosti. Jít či nejít malovat za peníze a vystavovat svá díla v galeriích? K této problematice se staví všichni kladně. Uznávají talentované umělce a jejich postup chápou jako vývoj v kariéře writera. Neodsuzují toto jednání. Jediné k čemu mají výhrady zejména LEMON a SELY je přenos graffiti do galerií. Graffiti totiž, dle jejich názoru, patří na ulici. Není problém vystavovat své díla vycházející z techniky nástřiku

barev pomocí sprejů, problémem pro writery je, nazývat taková díla jako graffiti. Někteří z mých informátorů (SELY, ZHOE) si sami vyzkoušeli práci na zakázku.

Graffiti má pomíjivý charakter, tudíž informátoři řešili otázku jak si svá díla uchovat. Ne každý však měl tuto potřebu. Velmi populární bylo si svoje věci fotit. ZHOE má album a nádhernou knihu plnou vzpomínek, v podobě podpisů významných writerů celorepublikové scény. JENKE si fotí všechno, LEMON skoro nic a ostatní ze začátku ano, ale pak už ne. Často jsem se setkala s názorem, že jejich tvorba je pro lidi, aby oni to viděli, aby to v nich zanechalo nějaký dojem a pocit, a aby si třeba v nejlepším případě řekli, že takhle je ta původně ošklivá zeď mnohem více oku lahodící.

2.4.1 Graffiti a hiphop

„Ani si jinou hudbu než hiphop ke kreslení nedokážu představit. I dnes když si jdu kreslit, tak si pouštím jenom hip hop.“ (SMASH 2014)

Graffiti je považováno za jeden z pěti elementů hiphopu. V začátcích bylo graffiti s hiphopem neodmyslitelně spjata a všichni moji informátoři byli touto kulturou více či méně ovlivněni. V dnešní době to není neodmyslitelná složka tvorby, je spousta lidí, kteří vyznávají jiný styl, poslouchají jinou hudbu, a přesto malují naplno.

Mělník byl v začátcích graffiti a hiphopu městem, které bylo založené hlavně na hiphopové kultuře. O čemž vypovídá i prosperující podnik Kuna, jak již bylo uvedeno výše. I v mnou dotazované skupině hrál hiphop svou roli. Zakládající generace ho vnímala jako nedílnou součást graffiti a nedovedla si představit, že by k tomu mohla patřit nějaká jiná muzika i když styl oblékání se zase tak moc neřešil, to až posléze s masovým nástupem zahraničních hiphopových značek. Mladší generace hiphop brala jako něco co ke graffiti patří, ale není to nezbytně nutné. I když všichni s ním byli ovlivněni. Na Mělníku tedy kvetla celá scéna.

2.5 Legalita versus ilegalita

„Když má člověk podmínku a zaplatí škodu, to už si pak rozmyslí, jestli nejít radši na legál.“ (JENKE 2014)

Otázka legality prochází celým obdobím tvorby graffiti a co člověk, to mírně jiný názor. Téměř každý aktivní writer, který byl ve své době vidět, přišel do kontaktu se zákonem, respektive s policií. Co je vlastně tak přitažlivé na tom dělat něco nelegálního a proč z toho často tito lidé vyrostou. Důležitý je ve skupině respekt a toho lze dosáhnout jen tím, že děláte něco zakázaného.

„Legál mě vůbec nebavil, to až později, když jsem měl nějaký problémy se zákonem a hlavně jsem byl starší, to gró bylo v tom ilegálu.“ (SMASH 2014)

„To až když přišla kriminálka to už sem se bál, to bylo jasné, že o nás vědí, že nás sledují. Věděl sem, že buď to utlumíme, nebo z toho bude těžkej průser a i to mělo vliv na ten vývoj.“ (SELY 2014)

S přibývajícím věkem a odpovědností za sebe a druhé však roste strach a legální plocha se jeví jako nejschůdnější řešení. Ne vždy je to však práce měst, že vytvářejí legální plochy a snaží se na ně writery usměrnit. Rozhodně Mělník takový nebyl, samotní členové komunity si museli domluvit s majiteli ohrad a zdí legalizaci tvorby, nutno podotknout, že se k tomu samotní majitelé stavěli vstřícně a nejednou je svým přístupem zachránili před policejní persekucí.

„Základka (Pražská) byla vlastně taková první veřejná instituce, která s námi začla spolupracovat, udělali jsme něco na takovou tu malou zídku a pani učitelka Musilová nás tehdy pochopila a hrozně obdivovala, že je to udělaný všechno od ruky a dovolila nám v tom pokračovat. Stejný příklad byl Oseva, Junker, EMĚ Mělník, chytli nás a ona nám pak dala povolení. Ukázal sem jí fotky, takhle vypadala ta brána před tím, takhle vypadala po našem zásahu, kterej je nelegální, já si myslím, že je to zcela legální a adekvátní odpověď. Donekonečna to přetírat nejde a nějaký Toy když vidí něco přetřehýho tak tam udělá svůj tag, náš respekt sloužil k tomu, že si to nikdo nedovolil přemalovat, protože sme toho celkem dost dokázali.“ (SELY 2014) Často byly smlouvy k legální spolupráci prodlouženy a tím vznikly tradiční Mělnické legální plochy, kde se scházeli writeři. „Legál byl pro mě od toho sejít se s kámošema,

zamalovat si, strávit hezkej den, já sem nikdy nic jinýho v legálu neviděl, když sem dělal ilegál, tak jsem legálem pohrdal, no přece nebudu plejtvat barvy na legál, si vem, že stojej ty plechovky furt stejně 100. Nedělal sem nic jinýho, než že jsem šetřil na spreje.“
(LEMON 2014)

Někteří si dokonce kromě svých jmen, která používali na ilegálních plochách, vymýšleli jména na ty legální, aby si je nikdo nemohl spojit s trestnou činností, občas vymýšleli i celé imaginární crew.

Rozdíl byl rovněž patrný v množství postihů mezi oběma zkoumanými generacemi, zatím co generace první se jim vyhnula, v té druhé měl nějaký trest alespoň jednou v životě každý informátor. Dva obdrželi podmíněčné odsouzení (LEMON, JENKE) a dva si odnesli peněžitý trest (SMASH, GOPIS).

Závěr

Graffiti již existuje ve světě více než čtyřicet let. Za tu dobu muselo projít proměnou. Jeho začátky můžeme zasadit do amerických ghett, kde plnilo funkci hlasu utlačovaných a vymezování teritorií. Poté následovala vrcholná éra graffiti, kdy chtěl téměř každý malovat. I rasové složení tvůrců se stalo rozmanitějším, již se nejednalo o výsadu občanů tmavé pleti. Stále důležitější se stávala výtvarná složka věci. Nyní se nacházíme v období pomalého rozpadu nelegální scény, díla významných writerů se dostávají do galerií, které jsou v držení těch, proti kterým prve bojovali. S tím se někteří ortodoxní writeři, vyznávající volnost projevu, nemohou smířit. K nám se graffiti dostalo až po roce 1989, na stejný proces zbývala jen polovina času.

Nejen samotné graffiti se proměňovalo, postupně se měnil i postoj společnosti vůči této nové vlně, od počátečního nadšení až po odsouzení graffiti jako vandalismu. To mělo za následek zvýšenou aktivitu příslušných orgánů. Přišlo zpřísnění represí, které má vliv na nynější podobu scény.

Graffiti patří mezi jeden ze čtyř, potažmo pěti elementů hip-hopu: dj's, rap, graffiti, breakdance a (skateboarding). Graffiti subkultura vykazuje znaky subkultury mládeže, jako je věkové složení, existence procesu stárnutí ve smyslu změny životních priorit a opuštění aktivního členství, společný styl vyznačující se hudbou a oblékáním a stereotypní vymezení vůči ženám. Pro ženy je v graffiti těžší vydobýt si respekt, poněvadž jsou dle hip-hopového modelu brány spíše jako objekty sexuálního zájmu než jako právoplatné členky subkultury. Graffiti je založeno čistě na stylizaci písma a jiné formy umění vyskytující se na ulici do graffiti nepatří.

Ze studia literatury mi vyplynuly výzkumné otázky, z kterých jsem vycházela. Některé se během výzkumu změnilly a to zejména proto, že Mělník je městem malých rozměrů oproti městům, o nichž se píše v odborné literatuře.

Výzkum byl prováděn na Mělníku s cílem zmapovat situaci od pádu železné opony až po současnost a poukázat na to, že nejen velká města mají v graffiti bohatou tradici. Pro výzkum jsem zvolila osm informátorů, které lze rozdělit do dvou generací. První generace zastupuje pionýrské začátky graffiti, kdy bylo velmi těžké sehnat kvalitní spreje. Malovat na nelegálních plochách však nebylo tak nepřístupné jako dnes. Druhá generace jsou writeři, kteří stále tvoří a to zejména na legálních plochách, ne však již v takové intenzitě jako tomu bylo před pěti a více lety. Tyto dvě skupiny mi umožnily poznat vývoj mělnické scény a vývoj postojů jednotlivých writerů v průběhu

20 let. Mezi těmito skupinami je patrný posun ve vnímání jednotlivých kontroverzních aspektů graffiti.

Zaměřila jsem se na jednotlivé okruhy, vycházející z výzkumných otázek. Mezi lidmi a i v některých publikacích [Smolík 2010] je zakořeněn názor, že writeři pocházejí z nefunkčních rodin a jejich jednání je patologického charakteru. Až na jednu výjimku informátoři popisovali své rodinné zázemí jako dobré a často uváděli, že by neradi své rodiče zklamali. Jediný patologický jev s častým výskytem v mém výzkumu je původ z rozvrácené rodiny, čehož důsledkem je dle samotných informátorů pouze větší volnost. Nejčastěji uváděli první setkání s graffiti okolo 15 let věku, což je období v životě jedince bouřlivé a plné změn. Doba, kdy si každý vytváří svou identitu.

Důležitým stavebním kamenem graffiti subkultury je crew, která nabízí útočiště, důvěru a pravé přátelství mezi jejími členy. Na Mělníku nebylo mnoho crews a až na krátké období neexistoval konkurenční boj mezi nimi. Rivalita samozřejmě existovala, ale vládly jí ušlechtilé způsoby, které nezahrnovaly ničení výtvorů členů jiných crews, jak tomu bylo v jiných městech.

Každý z mých respondentů se dostal do střetu se zákonem, ať už to pro něho mělo trvalé důsledky či nikoliv. Výslech na policejní stanici, absolvovaný v tak mladém věku, ovlivní postup v další tvorbě, i když z něj člověk vyvázne bez úhony. Zejména, když v roce 2001 došlo k novelizaci zákona o graffiti a nyní je vždy posuzováno jako trestný čin, bez ohledu na výši způsobené škody.

V té době, okolo roku 2001, který se stal v mnohém zlomový, generace pionýrů končila a to z prostých důvodů zakládání rodin a změny priorit. Ta nová však teprve začínala, a to za jiných podmínek, které neumožňovaly takový rozmach v nelegální tvorbě. Nezbývalo nic jiného, než se více zaměřit na stylizaci projevu. Jako jejich předchůdci začínali s nelegální tvorbou, ta je totiž základním kamenem graffiti, ale vzhledem k tomu, že si každý z mých informátorů mladší generace odnesl nějaký trestní postih, buď v podobě podmíněného odsouzení či finanční kompenzace škody, tak jediná cesta, která zbývala, bylo omezení nelegálních aktivit.

Jeden z mých informátorů byla žena. Oproti mně dostupným informacím z literatury [MacDonald 2001] byla přijata bez problémů, prokázala odvalu a tím si vydobyla respekt. Nezačlenila se však nikdy do žádné crew, vypadalo to ale, že jí to tak vyhovovalo. Myslím, že to měla snazší v tom, že začínala v době objevování graffiti, kdy ještě nebyla tak široká scéna a cenil se každý, kdo maloval.

K posunu graffiti do galerií, respektive děl writerů do galerií, se informátoři oproti mým očekáváním, která vycházela z knihy Martiny Overstreet *In Graffiti We Trust*, stavěli kladně. Jediné, co vytýkali, je nazývání umění v galeriích graffiti. Výtvarná technika je sice nástřik barev, ale není to graffiti. Graffiti patří na ulici a tak by to mělo také zůstat.

Použitá literatura

BERGER, Peter L a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. 1. vyd. Překlad Jiří Svoboda. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, 214 s. ISBN 80-859-5946-1.

COOPER, Martha. *Subway Art*. London: Thames and Hudson Ltd., 1984. 184 s. ISBN 0-500-27630-0.

FAY, Brian. *Současná filosofie sociálních věd*. Praha: SLON, 2002. 324 s. ISBN 80-86429-10-5.

GANZ, Nicolas. *Graffiti World: Street Art from Five Continents*. New York: Harry N. Abrams, 2004. 376 s. ISBN 0810949792.

HEBDIGE, Dick. *Subculture: The Meaning of Style*. London: Routledge, 1979. 195 s. ISBN 0-203-13994-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

KOLÁŘOVÁ, Marta. *Revolta stylem: Hudební subkultura mládeže v České republice*. Praha: SLON, 2011. 264 s. ISBN 978-80-7419-060-5.

MACDIARMID, Laura. A Rough Aging out: Graffiti Writers and Subcultural Drift. *International Journal of Criminal Justice Sciences: Official Journal of the South Asian Society of Criminology and Victimology*. 2012, roč. 7, č. 2, s. 605-617. Dostupné z: <http://www.sascv.org/ijcjs/pdfs/lauradowningijcjs2012iindissue.pdf>

MACDONALD, Nancy. *The graffiti subculture: Youth, Masculinity and Identity in London and New York*. New York: Palgrave Macmillan, 2001. 256 s. ISBN 0333781902.

MAGID, Václav. *Cap: Crew Against People*. Praha: Bigg Boss, 2007. 248 s. ISBN 978-80-903973-0-9.

OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We Trust*. Praha: Mladá fronta, 2006. 232 s. ISBN 80-204-1325-1.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. 288 s. ISBN 978-80-247-2907-7.

SNYDER, J. Gregory. *Graffiti Lives: Beyond the Tag in New York's Urban Underground*. New York: New York University press, 2009. 241 s. ISBN 978-0-8147-4045-3.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Fotografie graffiti na Mělníku (fotografie)

Příloha č. 2: Rozhovor se SELYM (text)

Přílohy

Příloha č.1: Fotografie graffiti na Mělníku (fotografie)

20

²⁰ AM, zdroj: Selyho archiv

21

22

²¹ Sely, zdroj: Selyho archiv

²² Jenke, zdroj: <http://jnkr264.tumblr.com/post/71736377271>

23

24

²³ AM, wholetrain, zdroj: http://www.dt-posse.com/307/wp-content/gallery/melnik_1312archiv2

²⁴ DDP, zdroj: http://www.dt-posse.com/307/wp-content/gallery/melnik_1312archiv1

25

26

²⁵ BISE, zdroj: http://www.dt-posse.com/307/wp-content/gallery/melnik_1312archiv1

²⁶ C'MON by LEMON, zdroj: http://www.dt-posse.com/307/wp-content/gallery/melnik_1312archiv2

27

28

²⁷ AM, zdroj: http://www.dt-posse.com/307/wp-content/gallery/melnik_1312archiv1

²⁸ OPUS by ZHOE, zdroj: http://www.dt-posse.com/307/wp-content/gallery/melnik_1312archiv2

Příloha č. 2: Rozhovor se SELYM (text)

Věk: 38 let

T: Jak jsi se k tomu dostal a kolik ti bylo?

R: Bylo mi 19

T: Takhle pozdě jo?

R: No, to je celkem zvláštní a měl sem k tomu trošku i jiný důvody, já sem se k tomu nedostal z vlastního popudu, že bych se po tom pídil, ale více méně parta, to okolí lidí. V té době se na mělníku nic moc nedělo, jenom pár lidí to zkoušelo, ale ta kvalita byla dost tristní a to byla pro mě motivace, to trošku vylepšit a vylepšit trošku pohled těch lidí na tu celou scénu, protože já sem to nebral jenom jako nějak adrenalinovej sport, ale takový trošku, svým způsobem posláni a vylepšení veřejného prostoru. Protože to graffiti co bylo vidět do té doby bylo takový to destruktivní, který jelo v tom americkym stylu, kde byla podstata si označkovat nějaký svoje území. Takový to TAKI 183. Mělník byl svým způsobem zbombenej, ale nekvalitně, špatně od základů a cokoliv viděla veřejnost tak se proti tomu obracela, protože to prostě byla jenom destrukce toho, co existovalo.

Takže primární cíl byl bejt v tom dobrý, udělat něco rozumného co by se tak jako líbilo lidem. Ze začátku sme se snažili přemalovat věci, co už byly, něčím svým a to ne z teritoriálního hlediska, ale aby to vypadalo líp.

T: Myslíš si, že na to měli stejný pohled i ostatní v crew

R: Určitě ne, já sem byl jeden z nejstarších a bral jsem to trochu jinak.

T: Takže začal si v TNC

R: Jo to byl takovej původce všeho, takový jádro, který potom něčeho dosáhl. Z TNC se pak stalo AM, respektive zdravý jádro s nějakou myšlenkou, která se odlišovala od toho, co se dělala do teďka. Lidí, který to nebyli schopný zvládnout, protože sme byli náročný na tu kvalitu tak odpadli. Sme vytříbili zrno od plev a zůstali opravdu jenom ti nejlepší a potom hodně lidí z TNC zabralo a nakonec se k nám dostalo.

T: Jak jste se vy v AM stavěli k mladším, kteří chtěli malovat, přijali jste je mezi sebe?

R: No v AM už sme v tom byli asi 2 roky, my jsme byli takový strýčci, a většinou když to někdo fakt chtěl dělat tak se snažil a bylo ho vidět, takže nebylo těžký ho dohledat a vysvětlit mu o co jde. MY jsme vždycky razili zásady neničit historický budovy, zajímavý plochy samy o sobě, neučit nějaký ušlechtilý materiály a nový fasády. My sme se snažili tak nějak dozorovat a vést tu omladinu, potažmo z nich vytáhnout ty schopný a ukázat jim jak dál aby to pro ně bylo dobrý a přínosný.

T: Tenhle pohled na ničení zajímavých ploch sdíleli všichni ve skupině?

R: No do určitý míry a do určitý hladiny alkoholu, určitě jo.

T: Mně ZHOE vyprávěl, že se dost jednou rozjel a maloval úplně všude, kde se mu zachtělo a vy jste se s ním pak nechtěli bavit.

R: No my jsme byli ještě taková generace, mít respekt k těm autoritám, je to naše město a my v něm žijem, ale určitě bych to takhle neřekl před 17 lety, ale tak nějak jsem to cejtil.

Naše motivace byla to město vylepšit, takže jádra města se to netýkalo (Mělník má

pěkné historické jádro) A taky tě motivuje, že když zničíš historické dům a chytanou tě tak to bude rozhodně dražší než nějaká hnusná obyčejná zeď.

Takže primární motivace udělat něco zajímavého a vybit se. Něco dokázat a něčím být zajímavým a ještě mít nějaký zážitky. Na konec má na to hezký vzpomínky a hezký fotky a je to super.

T: Fotil sis to všechno?

R: Snažil sem se, ale rozhodně sem to nedělal proto, abych si to vyfotil a uložil do alba, je určitě spousta věcí, který nemám vyfocený, ale ty byly pro ten prostor. Já sem chtěl být schopnej, aby to byl prostě počin mládeže.

To na nás jeden pán z města (Nemejovský), psal oslavný články v negativním smyslu. A to byl přesně ten komunistické dědek, co viděl jenom negativa a bylo hrozně těžký mu dokázat, že to jde i jinak.

T: A snažili jste se to dokázat?

R: Určitě, v té době už sme se dostali do veřejného prostoru, u skleníku byla taková legální zeď, kde sme byli i vidět a vim, že sem tam něco nakreslil a bylo to pěkný, tak jsem pod to napsal svoje telefonní číslo, což byla výzva k nějakým případně komerčním zakázkám, což zase další věc, jako koníček je to neskutečně finančně náročný kor pro 20ti letý lidi, který jsou po civilkách vojnách a školách, já v té době dělal civilku, ale tý vojně jsem stejně neunik.

No a to bylo vrcholný období slávy, to jsme se prosadili i na Pražský scéně (cca 2000)

T: Kdy jsi skončil?

R: Moje konečná je spojená s konečnou KUNY což je kluby, kterej sme svýho času provozovali. Jeden z jeho účelů bylo rozšířit tu scénu z graffiti na celkové hiphop, hudba, breakdance, MC, rap. To je všechno těsně spjatý. A my sme chtěli vytvořit místo, kde by se tyhle lidi mohli setkávat. Přes den to fungovalo jako tréninkový centrum pro začínající skupinu NGS, postupem času byli relativně slavný. Jezdili k nám PSH a Indy a Wich za pivo, dneska vystupují za X tisíc, ale v té době, to mělo úžasnou atmosféru. No a pak mi začal rodinej život, vrátila se mi přítelkyně z ciziny, ale to podstatný proč sem s tím seknul byl ten vrchol, graffiti má svůj vrchol v podobě wholetrainu na metru, což se nám povedlo a já sem tak nějak ztratil motivaci co dál. Ale i tak trochu jak jsem stárnul, tak už jsem zase tolik ty odvahy neměl.

Mě se to naštěstí vyhnulo. Já sem nikdy neměl nějakou kolizi se zákonem, jako třeba mě chytli, ale majitel řekl, že nám dá povolení a můžem dál pokračovat v legální spolupráci, což bylo super.

Základka (Pražská) byla vlastně taková první veřejná instituce, která s námi začla spolupracovat, udělali jsme něco na takovou tu malou zídku a pani učitelka Musilová nás tehda pochopila a hrozně obdivovala, že je to udělaný všechno od ruky a dovolila nám v tom pokračovat, sice to nebylo na dlouho ale bylo to dobrý, stejnej příklad byl Oseva, Junkr, EMĚ mělník, chytli nás a ona nám pak dala povolení. Ukázal sem jí fotky, takhle vypadala ta brána před tím, takhle vypadala po našem zásahu, kterej je nelegální, já si myslim, že je to zcela legální a adekvátní odpověď. Donekonečna to přetírat nejde a nějaký Toy když vidí něco přetřehného tak tam udělá svůj tag, náš respekt sloužil k tomu, že si to nikdo nedovolil přemalovat, protože sme toho celkem dost dokázali. To bylo dost dobrý Mělník na to, jak byl malý město, svýho času i díky tý KUNĚ, byl známěj v Praze, tam měl nahoře takovej malej bar Mejla (přítel mojí mámy) pro kámoše na ožírání.

No vidiš to je další věc která mi pomáhala na to že sem mělničák tak skoro nikoho

neznám, takže já sem nevěděl a lidi nevěděli kdo já sem, já sem si tohle vždycky hlídal, jakože svym způsobem celebrita, ale moc lidí nevědělo kdo vlastně sem a svym způsobem bylo opojný to, jak jsme byli jeden čas uctívány, nakonec to bylo až nepříjemný jak furt za tebou někdo lez a chtěl se s tebou bavit a bylo to až takový komický a některý lidi ještě dneska to chrlej a je vidět že to něco znamenalo. To AM mělo v praze jméno, tam bombil hodně Boy kterež tam bydlel, ten to tam hodně propagoval. No a v modrym sametu sme se s nima scházeli a pomohlo i to že měl kontakt a Pražáci nás párkrát vytáhli a viděli, že taky umíme, i když nejsme z Prahy a ta KUNA, znali sme tu vrcholnou scénu, malovali jsme s ROMEEM a malym kecupem a s POINTEM, ten to určitě dotahl do toho dalšího levelu, dělal různý skulptury.

T: Co si o tomhle myslíš o tý komercializaci graffiti

R: No on to nedělá prvoplánově pro peníze, já to vidim spíš jako přestupní stanici, jako vývoj. Prostě pak si říkáš co dál? Ty lidi šli třeba na výtvarný školy a pak dělali i jiný věci. Ten point to má hodně provázaný, on měl pak 3D písmena na zdi, třeba ze dřeva, a to je opravdovej umělec, já se za to nepovažuju rozhodně ne a nemyslím si, že někdo tady by byl takovýhle mety schopn dosáhnout, nemyslím si, že dělaj prvoplánově kariéru přes graffiti dál, ale prostě maj talent a vyvíjej se. A pokračujou na nějakou vyšší metu.

To já jsem skončil u nějakých interiérů, kdy sem dělal nějaký zakázky, který byly čistě jako graffiti a pak už to přerostlo v nějaký malování sprejem, ale už to nebylo graffiti, to byly takový volný kompoziční věci, ale pak už sem měl jiný starosti, a nebyl čas a chuť tak jsem to nakonec opustil.

(Hany je truhlář a dělá nějaký umělecký věci)

V tom AM byl nějak nejaktivnější Blůma, ten nejvíc bombil, on je spratek od povahy a šel do věcí, na který já bych ani nepomyslel, a myslím si že sem byl tady na vrcholu a nevím jestli nejlepší, ale největší propagátor umění a Bluma byl propagátor myšlenky a měl chuť bavit se s těma mladejma, což já sem moc nechtěl, já byl taková šedá eminence. No zdravý jádro bylo 5 lidí v AM, pak sme třeba nabrali lidi z Nymburka nebo z Ústí, ale fakt jenom ty dobrý, jenom jich na tý úrovni nebylo tolik, třeba Jelen z ústí a to je pan grafik.

Nagraffiti se cení nejen to výtvarný, ale i místo a adrenalin. Někdo bombí a ohrnuje nos nad legálem, ale ten je strašně důležitěj tam se to člověk naučí, je na to klid a čas a pak to 3x rychlejc zopakovat jde, ale když sem to nikdy nedělal tak to neudělám, což je ten train bombing, tam je rychlost hlavní esence, ale musí to k něčemu vypadat, kor v zimě, když to všechno teče. My sme jezdili hodně do všetat na „naše“ vlaky, protože mělnický nádraží je malý a celkem dobře hlídaný, to bylo dost těžký místo a pak sme vyráželi do ústí za jelenem na smíchov a pak metra Holešovice a zličín, tyhle dvě byli naše základny a v Holešovicích sme udělali ten náš slavněj wholetrain, kdy vlastně šlo kompletní AM a udělalo a jentak že neskončilo, to byla hodně adrenalinová záležitost.

T: Ale hip hop pro tebe byl teda to důležitý

R: Jo určitě mě to bavilo i ten breakdance mě bavil, líbilo se mi, že sme dokázali ovlivnit tu mládež, ve 14 prostě nevíš, co je dobrý a měli dobrej vzor. Stáli sme i v zastavení skinheads na mělníku s naší „slavnou“ demonstrací, kdy sme je jako vyhnali a viděli, že tady to nepůjde, třeba neratovice byli skinheadský a mělník byl pohodovej.

T: Ale ty klasický definice hiphopový kultury vycházej z něčeho jinýho, ta agrese..

R: No my sme tu agresí do toho netlačili,

Hodně tu naši scénu ovlivňovala Praha, jednu dobu se hodně trestali Toyové, sme jim sebrali barvy, tak sme to taky jednu chvíli dělali, pro mě to znamenalo to udělat jednou a viděl sem, že mi je to hrozně nepříjemný, že je lepší jít příklad než někoho do něčeho tlačit, když už něco tak sme hlídali to ničení toho města.

OKEY to je jeho případ, taky začínal jako matla, spratek z bohatý rodiny a nevěděl, co chce a dotáh to daleko ten street art, takový ty samolepky to byla jeho záležitost. A ten zůstal takovej guru pražský samolepkový scény, jednu dobu to bylo v praze hrozně moc, a taky to vyrostlo z toho graffiti.

T: Ale odlišuješ to?

R: Jo to jo má to s tím nějakou spojitost, tou atmosférou tím že se to nesmí, že je to ve veřejnym prostoru a někam to roste. My sme měli hroznou kliku, že sme se svezli na tý největší vlně toho graffiti tý slávy. To bylo úplně supr.

T: Máš pocit, že fungovala nějaká hierarchie v rámci skupiny.

R: Ne, nikdy sme se nějak nekastovali, byla to společná věc. Nebylo to o tý rivalitě, ale o tom být součástí tý skupiny, jak mušketýři, jeden za všechny všichni za jednoho. Sám byl člověk ztracenej. Vzájemně sme se posouvali.

T: Stalo se, že by vás někdo v rámci crew zradil?

R: Ne nemyslím si a nikdy sme ani nevedli žádnou válku s někým, jako Praha vede s Ostravou, tak my sme neměli žádný město rivalů. Jednou přijeli z litoměřic a něco nám zničili, tak sme jim tam taky jeli něco zničit, to byla epizoda, ale my sme zničili 10x tolik.

Ještě bych k tý hiphopový scén zmínil Mafii, MC radu a dj kena. A ty byli taky hodně slavný, když byl hiphop v plenkách a když měli koncert v Praze tak my sme tam byli a hrozně sme byli slyšet, strašně sme podporovali mělnickou hudební produkci. Mělník byl v tomhle fakt unikát. Ale jinak rivalita mezi náma neexistovala, respektive jenom taková ta zdravá, bejt lepší než ostatní.

Ono je to hlavně o tom malovat, ze začátku to nikomu nejde, a často ti co nemaj tolik talentu tak sou houževnatější a vypracujou se.

Mně teda hodně pomohl ten bar BARBAR, když sem na tu legální stěnu dal svůj telefon tak se mi pak fakt někdo ozval, takovej hroznej šmelinár, kterej si chtěl otevřít bar a dostal sem 30 000 na barvy, v tý době sem měl 2000 na civilce, takže to bylo skvělý. Tam sem dělal celej interiér. To byla moje největší zakázka. Já sem si tam vyzkoušel všechny možný techniky.

T: Máš pocit, že stále něco vytváříš?

R: Tak leda s dětma, ale jinak ne. Ale myslím, že se k tomu ještě vrátím, mám takovej plán do důchodu.

T: Máš pocit, že writeři pocházejí z nějakých těžších podmínek.

R: No ono to tak vypadá, když tak přemýšlím o složení AM, tak to byli většinou lidi, ne z těžších podmínek, ale skoro všichni z rozvrácenejch rodin a takovýhle lidi maj větší volnost, nemáš doma tátu, kterej tě sekýruje, mam hodnou mámu, která řekne, kde si byl, ale tím to hasne. Nemyslím si, že to bylo tak že sem z rozvrácený rodiny tak budu dělat graffiti, spíš je to tak že je tam ta volnost. Já si třeba nemyslím, že jsem z rozvrácený rodiny, ale vyrůstal jsem bez otce s mámou, která mi nahradila oba rodiče a i na to konto tam byly nějaký ty brzdy abych nezklamal tu mámu, abych jí tím netrápil. To až když přišla kriminálka, to už sem se bál, to bylo jasný, že o nás vědí, že nás

sledujou. Věděl sem, že buď to utlumíme, nebo z toho bude těžkej průser a i to mělo vliv na ten vývoj. Chce, nechce, tak člověk v tom graffiti musí dělat i to zlý dělat bombing bejt vidět, aby sis vydobyl respekt, aby tě lidi uznávali. Protože když někdo bude dělat jenom legály a bude v tom dobrej, tak ho nebude ta scéna uznávat, takhle to nefunguje, ta je za respekt a za to jo ty si udělal tohle a nejsi jenom talent, to ne. Tam jde o ten respekt.

T: Vnímal si nějak 2001 zákon

R: No už asi moc ne pro nás to byl vlastně konec, akorát jeden z kamarádů skončil s podmínkou, to bylo nepříjemný, že sem viděl, že v reálnym světě dospělejch a nějakých kariér to může bejt docela nepříjemná brzda. Protože on měl nějaký plány, který nemohl realizovat.

Pak jsem ještě chtěl říct, že mělník měl svůj vlastní osobitej styl. Bylo to odlišitelný, ono se to nedá popsat, ale jo Mělník měl svůj styl a to bych řek, že je ten pravej vrchol graffiti ne udělat wholetrain na metru, ale dosáhnout originálního stylu, kterej tady ještě nebyl. Protože plagiátorství v tom graffiti děsně bují. Taky sme nejdřív napodobovali, ale já osobně sem se snažil už od začátku dělat něco svýho a to bylo to, co mě dostalo do TNC, tam sem přišel s první tvorbou, která byla docela zajímavá i pro ty ostatní. Protože sme byli vlastně dva takový přírůstci. Ona tady byla ještě jedna crew SKG, který se považovali za pionýry, ale měli mezi sebou hrozný tragédie, takový patlaly.

T: Jaká jména jsi psal?

R: ZON, MIA, SELY a to mi zůstalo

A musím říct, že si za tou svojí bejvalou tvorbou stojím, že to za něco stálo a byly tam nějaký výsledky, který byly i dobrý pro to město. A je to příjemný, že člověk něco dokázal.

500 věcí nevím

T: kolik si udělal panelů?

R: já sem nebyl specialista na vlaky.

Já sem měl jednu dobu libůstku v obrovskéjch věcech, tam sem to vokraloval, to byl vlastně takovej bombing ale klasickéj bombing je throw up. A tyhle velký věci sem si mohl dovolit díky tý zakázce v tom baru, já sem i sám jel do roudnice a tam sem si udělal celej vagón v klidu, přes noc.

Mě nevadilo dělat sám, a jeden čas takovej rok to se chodilo každou noc, jeden čas sem si počítal, na pražský sem měl 48 věcí ze spoda do města.

Já bych řekl, že král mělnickýho graffiti je Blůma, tím že je strýček a že to dělá furt a že tomu hrozně věří tý myšlence, mě některý ideály opustily a měl sem jiný starosti, ale myslím si že množstvím kvalitní tvorby sem toho měl asi nejvíc, a to neřikám jako z vychloubání to je holej fakt a asi sem byl takovej nejpoblábnější.

Mě potom víc než to samotný graffiti bavila ta celá scéna.

R: Já sem až do 16ti hnil u počítače, takže pro mě takovýto chodit do hospody a za holkama začlo až pozdějc, což pro mě bylo fakt dobrý. Ale já sem byl mezi pionýrama a to je hrozně skvělej pocit něco budovat, budovat tu scénu